22 1. *per textum in c. Statuimus*, §. *fin.* 13. *dist.* at Dominus loci conservatorem & perpetuam habet jurisdictionem, ita ut si Superiorem non recognoscat, æquiparetur Principi; si verò recognoscat Præsidi, Cassan. post Jason. *in Catalog. Glor. mund. in* 5. *par. consider.* 52. ergò ad instar Principis vel Præsidis omnibus aliis & consequenter etiam Ecclesiæ Patrono
23 debet anteferri. Imò etiam si esset ex Baronibus qui limitatam valdè jurisdictionem habent, omnibus tamen aliis præferendus esset, cùm dicatur habere majestatem; & subditi in eum conspirantes crimen læsæ Majestatis committant, Archid. *in c. Felicis n.* 13. in verbo *Iniæ Majestatis de præn. lib.* 6. Ægid. Bellon. *cons.* 15. Quin imò Barones præ aliis honorantur non
24 solùm in locis eorum jurisdictioni subjectis, sed etiam ratione Baroniæ & vassallorum quos habent & ubique cæteris nobilibus jurisdictionem non habentibus præponuntur, Cassan. *dictâ* 5. *par. consider.* 56.

25 Non obstat contrarium, nam respondetur Doctores vario modo intelligere honoris processionem de quo loquitur hoc caput, ut hic per Host. *n.* 3. Joan. Andr. *n.* 15. Butr. *n.* 21. Card. in §. *pro fundatione n.* 4. vers. *quæro qualis est honor processionis qui debetur Patrono*, Anchar. *n.* 14. Abb. *n.* 5.
26 vers. *nota tria jura* & Joan. de Anan. *n.* 9. Quidam enim dicunt honorem processionis in hoc consistere ut Patronus ad Ecclesiam venienti processionaliter, dummodò tamen sit talis & tantus, puta Rex vel magnus Princeps, explicant Anchar. Abb. & Joan. de Anan. in Duce Venetiarum Patrono venerabilis Ecclesiæ Sancti Marci cui obviam exeunt Primicerius & Canonici, quod servari potest secundum Joannem Andream usque ad ambitum Ecclesiæ, non autem usque ad portas Civitatis, quia fieri debet tantùm Papæ vel Cardinali secundum Anton. de Butr. Item si sæpiùs hoc eveniret, fieri non deberet, sed solùm quandò rarò secundum eum. Quidam
27 dicunt honorem processionis consistere in hoc ut Patronus primum locum teneat in processionibus vel in Ecclesia vel inter laïcos secundum Host. & sedebit juxta Prælatum secun-
28 dum Joan. de Anan. Alii verò dicunt processionem hic poni pro præsentatione, ut notatur *in c. piæ mentis in glossa* 1. vers. *Sunt autem tria* 16. *q.* 7. quia in præsentatione Patronus procedit ad Episcopum cum eo quem præsentat in Ecclesia non Collegiata vel in præbenda Collegiatæ, *c. fin. suprà de concess. præb.* primum placet Cardinali, primum & secundum Antonio de Butr. licèt forte codex sit mendosus, quia ponderatâ illius ratione, videtur potiùs probare tertium, sed utrumque videtur posse sustineri, ut dicit Abbas & omnia tria simul complectitur Innoc. suprà *in hac rubrica n.* 3. vers. *Item honor*, ubi ait ex patronatu provenire honorem, quia Patronus honorificentiùs recipitur & studiosè ei servitur & in processione præ aliis honoratur, *c. piæ mentis & c. Frigentius* 16. *q.* 7. & si Ecclesia non esset collegiata, præsentat hic Sacerdotem, *cap. decernimus, eâd. causâ & quæstione*, unde Host. & Card. suprà citati ponunt versus.

Patrono debetur honor, onus, emolumentum.
Præsentet, præsit, defendat, alatur egenus.

In tertio tamen intellectu quòd processio ponatur hìc pro præsentatione, videntur residere Host. Joan. Andr. & Joan. de Anan. *in locis suprà citatis*, cùm eum ponant ultimo loco. Honor igitur processionis est quem habet Patronus in præsentando Rectorem vel Clericum, quia sine præsentatione non potest Episcopus regulariter institutionem facere, quod latissimè prosequitur Roch. de Curte *in tractatu hujus tituli* in verbo *Honorificum à num.* 1. *usque ad num.* 98. & quamvis 29
opinio quòd Patronus sit aliis præferendus, videatur communis tamen fundata est *in d. c. piæ mentis & c. Frigentius* 16. *q.* 7. *& in hoc cap.* Qui textus non probant communem opinionem, nam *in c. piæ mentis & c. Frigentius*, dicitur præter processionis aditum qui omni Christiano debetur, nihil proprii juris in Ecclesia patronata Patrono reservari, quibus verbis nihil præcipui Patrono tribuitur, quod cæteris quoque Christianis non competat. Hoc autem caput quamvis apertiùs exprimat Fundatori processionis honorem reservari, tamen cùm disponat in materia antiqua, debet recipere declarationem à Canonibus de eadem materia loquentibus, ut lege 2. *cod. de noxal.* lege *in contractibus*, §. *Præterea, cod. de non numer. pecun.* Petr. Brix. *in Repert.* in verbo *Interpretatio*, vers. *lex noviter.* Jason. in lege *Sciendum in princ. ff. Qui satisdare coguntur*, quare dum textus reservat Patrono honorem processionis, hæc verba ut non pugnent cum *c. piæ mentis & c. Frigentius*, quibus probatur Patronum in patronata Ecclesia nihil habere præcipui, non sunt intelligenda quoad hoc ut Patronus aliis in processionibus præferatur, sed de honore præsentationis qui debetur omni Christiano Ecclesiam fundanti, non autem infideli, prout ex illis juribus deducunt glossa, Joan. Andr. & communiter Doctores suprà citati *num.* 7.

Secundò respondetur quòd Doctores generaliter tradunt, 30
scilicet Patronum præ aliis laïcis honorari debere esse sic accipiendum, ut non contineat evidentem absurditatem; & sic ut ei non debeatur honor major quàm Domino temporali qui in eum habet jurisdictionem, ut in simili docet Boër. *de autor. magni consilii n.* 48. ubi tradit privilegium Dominorum Parlamenti ut primam Sedem obtineant; & si generaliter loquatur, non esse intelligendum respectu Consiliariorum qui in Dominos Parlamenti habent jurisdictionem. Sic etiam 31
etsi Rector Ecclesiæ in sua Parochia præ aliis honorari debeat, Cassan. *dict. par. consider.* 81. Hoc tamen non ita intelligendum est, ut præferatur Episcopo qui omnibus suis Diœcesanis præeminet, ut notatur *in c. Solitæ de major. & obed.* & sanè Dominus temporalis erat speciali notâ dignus. Quòd si jura 32
voluissent Patronum in patronata Ecclesia temporali Domino loci præferri, id utiquè vel expressissent vel usa fuissent verbis universalibus, ut puta cujuscumque gradûs, conditionis, præeminentiæ & similibus; ita enim Canonicæ Sanctiones loqui consueverunt, cùm etiam sublimes personas comprehendere voluerunt, ut observat Gomes *in proœmio Regul. Cancell. par.* 4. *numero* 1. *&* 2. Barbat. *cons.* 23. *num.* 8. *in* 2. *vol.*

DE JURE PATRONATUS.

Innocentius III. Conventren. Episcopo.

CAPUT XXVII.

CUm propter discordias laïcorum: & infrà. Fraternitati tuæ mandamus, quatenus si de Jure patronatûs quæstio emerserit inter aliquos: & (ab eo) cui competit, infrà quatuor menses non fuerit definitum, ex tunc Ecclesiam ipsam de persona non differas idonea ordinare: ita quòd illi ex hoc non debeat in posterum præjudicium generari, qui jus evicerit patronatûs.

SUMMARIUM.

1 *Patroni laïci si ad Ecclesiam vacantem intra quatuor menses non præsentant, Episcopus ordinabit Ecclesiam & num.* 9.
2 Patronus laïcus habet quadrimestre tempus ad præsentandum, Ecclesiasticus verò semestre, etiamsi patronatum à laïco acquisiverit.
3 Tempus ad præsentandum præfixum currit etiam, patronis non volentibus præsentare propter litis impedimentum.
4 Et an currat patronis ignorantibus.
5 Quæstio super patronatu laïcali infra quatuor, super Ecclesiastico infra six menses est decidenda.
6 Temporis cursus ubi non fundatur super negligentia, ad Superiorem devolvitur ipsum jus, non autem modus ordinandi Ecclesiam.
7 Concursus an requiratur in parochialibus patronatûs laïcorum, quarum collatio ob lapsum tempus ad præsentandum præfixum ad Episcopum, est liberè devoluta & n. seqq. usque ad n. 13.
8 Concursus non requiritur in parochialibus ad Sedem Apostolicam devolutis ob lapsum temporis Episcopo ad providendum præfixi.
10 Concursus fieri debet inter plures ab eodem patrono laïco ad parochialem vacantem cumulativè præsentatos.
11 Tempus Episcopo præfixum ad nominandum Clericos idoneos vel edictum apponendi in parochialibus devolutis, quandò incipiat.
12 Et quid in bimestri Episcopis præfixo ad instituendum ex Bulla Pii V. patronis non præsentantibus infra legitima tempora.
13 Patronus laïcus & Ecclesiasticus in quibus differant & n. seq. usque ad n. 21.
14 Patronus laïcus præsentans scienter indignum, an privetur eò vice jure præsentandi, sicut patronus Ecclesiasticus.
15 Præsentari potest Clericus per Rectorem Ecclesiæ ad titulum beneficii, etiam invito patrono laïco.
16 Et quid invito patrono Ecclesiastico.
17 Jus patronatûs donari potest personæ Ecclesiasticæ sine Diœcesani consensu, sed non sæculari.
18 Collecta si imponatur Episcopo per se & Clericis patronis pro se, Ecclesia debet contribuere simul cum Clericis, non autem cum Episcopo.
19 Parochialium juris patronatûs Ecclesiastici provisio, quâ formâ fieri debeat ex Concilio Tridentino.
20 Et quid in parochialibus juris patronatûs laïcorum.
21 Concursus à Concilio Tridentino præscriptus in parochialibus juris patronatûs Ecclesiastici, an sit etiam observandus in parochialibus patronatûs, partim Ecclesiastici, partim laïcalis & n. seq. usque ad n. 39.
Et quid in parochialibus juris patronatûs quod origine erat totum laïcale, sed pro duabus tertiis partibus ex donatione laïcorum effectum postea fuit Ecclesiasticum, n. 39. & seq. usque ad n. 74. & 80.
22 Jus patronatûs mixtum regulatur ut Ecclesiasticum, quandò Ecclesiæ vel personæ Ecclesiasticæ magis prodest.
Declaratur n. 37.
23 Collatio beneficii reservati facta per Papam absque derogatione juris patronatûs, habet locum etiamsi beneficium pertineat ad præsentationem Clerici & laïci simul.
Contrarium n. 32.
24 Magis dignum trahit ad se minùs dignum ubi est favor magis digni ut trahat & non trahatur & n. 33.
25 Juri patronatûs merè laïcali Papa indistinctè derogat pro medietate, mixto derogat in totum, beneficia verò patronatûs Ecclesiastici confert absque ulla derogatione & n. 30. & 38.
26 Jus patronatûs mixtum cùm dubitatur, an sit laïcale vel Ecclesiasticum, attendenda est qualitas magis privilegiata & magis favens patronatui & n. 30.
27 Privilegiatis naturam sortitur non privilegiatus propter communionem & n. 41.
28 Jus patronatûs mixtum censetur totum Ecclesiasticum quoad præscriptionem.
29 Item quoad tempus præfixum ad præsentandum.
30 Sed quoad derogationem censetur totum laïcale.
Item quoad reservationem n. 32.
31 Legatus de latere potest conferre beneficia patronatûs Ecclesiastici, non autem mixti & n. 51.
32 Regulæ reservatoriæ non intrant in beneficiis patronatûs mixti.
34 Concursus est præjudicialis patronis quorum libertas in præsentando restringitur n. 37.
35 Laïcus propter mixturam Clerici non debet privari jure suo & n. 42.
36 Mixtum assumit naturam speciei per quam jure alterius minùs derogatur & n. 42.
40 Jus patronatûs origine laïcale, si ex donatione laïcorum transeat in Ecclesiam, efficitur Ecclesiasticum.
41 Jus patronatûs mixtum quoad formam examinis per concursum, cur censeatur potiùs laïcale quàm Ecclesiasticum.
43 Laïci à fundatione Ecclesiarum non sunt retrahendi.
44 Mixtum ex duabus naturis assumit sibi naturam à potentiori & digniori.
Declaratur, num. 65.
45 Pars major trahit minorem, & num. 50.
Declaratur, num. 66.
46 Jus patronatûs concessum ex augmento dotis non censetur mixtum ex causâ onerosa, & privilegio, sed absolutè ex privilegio.
Et quæ sit ratio, num. 67.
47 Jus patronatûs competens Universitati scholarium dicitur Ecclesiasticum, si in ea sint plures Clerici, quàm Laïci, & è converso.
Declaratur, num. 70.
48 Universitas, in qua sunt plures Laïci, quàm Clerici, censetur Laïcalis, & subjicitur foro sæculari, & numer. 70.
49 Jus patronatûs ex dotatione bonorum Laïcalium, &

Circumscripto enim Concilio, etiam in universitate fatis erat immemorabilis, ut dictum est suprà n. 77. quare inverisimile est ut universitas ad se liberandum à futura probatione quam ignorabat, voluerit sibi inferre hoc præsens & certum præjudicium amittendo partem sui patronatûs per assumptionem privati.

Non obstat tertiò quòd alia ratio propter quam in universitate viget præsumptio usurpationis sit, quia non tam facilè universus populus solet convenire ad construendam Ecclesiam sed tantùm elargiri eleemosinas absque animo acquirendi jus patronatûs. Crescentius *dec. 1. in fine de jure patr.* quæ quidem ratio non cessat propter adjunctionem privatæ personæ, imò augetur inverisimilitudo quòd tot convenerint ad Ecclesiam ædificandam, quia per admissionem privati augetur numerus ædificantium & multiplicantur Patroni. Respondetur enim hanc rationem quamvis fortè habeat locum quoad populum, tamen non militare quoad personam privatam in qua nulla est inverisimilitudo ut Ecclesiam fundaverit aut construxerit, undè cùm in hoc mixto inseparabili simplicia habeant diversam rationem, applicatio potius facienda est personæ privatæ ad exclusionem usurpationis, cùm hæc ratio magis faveat patronatui, faciat actum valere, sit magis conformis dispositioni Juris communis & jus consortis non lædat, ut superius dictum est.

Respondetur secundò, quamvis non sit verisimile, at tamen multi conspiraverint ad Ecclesiam ædificandam, tamen hoc casu hanc rationem non arguere usurpationem universitatis contra Ecclesiam, sed potius præscriptionem contra privatam personam, quam non fuisset passa secum præsentare, nisi scivisset eidem competere jus patronatûs.

Non obstat quartò, quòd in mixto inseparabili & individuo sicuti est jus patronatûs, major pars prævaleat minori juxta legem *quòd major, ff. ad municip.* & videtur decisio Crescent. 3. *n. 1. de jure patr.* In præsenti autem patronatu universitas septem habet vota, privati tres tantùm. Undè velint nolint, tenentur accedere universitati.

Respondetur enim, similiter id habere locum, si favor sit majoris partis ut trahat, & non trahatur, alioquin prævalet minor pars, ut patet in Patronatu Laicorum & Ecclesiasticorum, quod censetur Laicale ad effectum, ut non subsit reservationi Apostolicæ, nec formæ examinis per concursum, etiamsi Laici sint numero pauciores, quàm Ecclesiastici, quemadmodùm observat Cancellaria, & censuit S. Congregatio Concilii, ut latissimè ostensum est in quæstione præcedenti. Hoc autem casu favor est Universitatis habentis majorem partem Patronatûs, ut trahatur à privatis habentibus minorem, ne aliàs gravetur onere durioris probationis. Et ita resolutum 8. *Augusti* 1620.

DE JURE PATRONATUS.

Idem Innocentius III. Aurien Episcopo.

CAPUT XXX.

POstulasti per sedem Apostolicam edoceri, ut cùm rectores parochialium Ecclesiarum quosdam præsentent ad suarum Ecclesiarum titulos ordinandos, utrùm electio talium ad ipsos rectores pertineat, vel etiam ad patronos, & si in his patronorum non est requirendus assensus, utrùm jus illis salvum maneat eligendi; ut cùm ipsas Ecclesias vacare contigerit, intitulati hujusmodi non sint aliis præferendi? Ad quod breviter respondemus, quòd per intitulationem hujusmodi, nullum patronis præjudicium generatur, quin possint alios ad illas Ecclesias cùm vacaverint, præsentare, nisi de patronorum processisset assensu.

SUMMARIUM.

1 *Patronus potest præsentare ad Ecclesiam vacantem, non obstante quòd ipse non consentiente alius ad præsentationem Rectoris ad titulum Ecclesiæ fuerit ordinatus.*
2 *Ecclesia ex quibus probetur Collegiata & n. 13. usque ad n. 18.*
3 *Ecclesia non potest fieri Collegiata sine consensu Patroni & aliorum qui ex mutatione status illius læderentur.*
4 *Ecclesia cùm dubitatur an sit Collegiata, Clerici vel patronus manutenentur in ea possessione in qua reperiuntur.*
5 *Collegii jus & quasi possessio ex quibus colligatur & n. 17.*
6 *Collegii jus de jure communi habent Ecclesiæ Cathedrales & Regulares quæ ad Congregationem tenendam sufficienter sunt dotata & quæ in communi vivunt.*
7 *Collegii jus in uno retinetur.*
8 *In Collegiata Ecclesia, si omnes de Collegio sint mortui, eliget Episcopus non nomine suo, sed nomine Ecclesiæ.*
9 *Electio & collatio præbendarum in Collegiata Ecclesia ex fundatione, privilegio vel consuetudine potest pertinere ad Episcopum vel alios Clericos.*
10 *Ecclesia de Soponaria Marsicen. Diœcesis, an sit Collegiata & n. 13. usque ad n. 18.*
11 *Et an electio Archipresbiteri in dicta Ecclesia pertineat ad Collegium & n. 18.*
12 *Anve jurisdictio civilis, criminalis & mixta in Clericos ejusdem Ecclesiæ spectet ad Archipresbiterum & generaliter & n. 20.*
14 *Enuntiativa instrumentorum in antiquis probant Ecclesiam esse Collegiatam saltem præsumptivè, quamdiù non probatur oppositum.*
17 *Fama & communis reputatio in antiquis probat Ecclesiam esse Collegiatam.*
18 *Electio in Collegiata Ecclesia de Jure communi pertinet ad Collegium.*
19 *In eligendi jure attenditur usus & consuetudo per testes probata.*
29 *Jurisdictio civilis, criminalis & mixta potest acquiri ab inferiori Prælato ex immemorabili præscriptione quam Concilium Tridentinum non sustulit.*
Jurisdictio ex præscriptione regulariter censetur acquisita privativè ad Episcopum.

Postulasti

1 POstulasti. Si ad præsentationem Rectoris ad titulum Ecclesiæ fuerit aliquis ordinatus, nihilominùs Patronus, qui non consensit ad ipsam, cùm vacabit, poterit præsentare. Hoc dicit secundum Joan. Andr. & omnes: & sunt duæ partes, in prima consultatio, in secunda responsio, ibi *Ad quod.*

2 Quærit hic Innocentius in principio, ex quibus probetur Ecclesiam esse Conventualem, seu Collegiatam, & habere Jura Ecclesiæ Collegiatæ. Et concludit dicens hoc probari per privilegium quod eam constituit Collegiatam, & dat ei Jus Collegii, *l. 3. vers. in summa, ff. de Colleg. illicit. c.* Porrò, *infrà de privileg.* Quòd si privilegium non appareat, & constet in sui fundatione ordinatum fuisse, ut ibi essent tres Clerici, vel plures tanquam Collegium, vel pro tot fuisse dotatam, tunc similiter Collegiata censebitur, argum. *c. 1.* ubi de hoc, suprà *de elect.* & expressiùs *in c. Cùm dilectus*, §. *Dictus, de consuetud. in c. 9. q. 1. in cap. Nemo de consecrat. distinct. 1. in c. Placuit, 1. q. 2. & in c. Quantò infrà de censibus.* Sin autem constet fuisse ordinatum in fundatione, ut non haberet Jus Collegii, sed Patronus haberet præsentationem, vel ut esset ibi unus tantùm, vel duo Clerici; tunc non censebitur Jure Collegiatæ, & sic potest intelligi, *cap. Ut quisque Presbyter, suprà de vita, & honestate Clericorum*, & sic loquitur, *c. Piæ mentis, & c. seq. 16. q. 7. & in hoc tit. quasi per totum.*

3 In quo casu si contingat ut plures Clerici in ea congregentur, non tamen habebunt Jus Collegii, nisi Patronus consentiat, & omnes alii, qui ex mutatione status hujusmodi lederentur, arg. *hujus cap. & c. Nobis, supra eodem cap. Monasterium, cap. Rationis, & cap. Si quis vult. 16. q. 7.* & expressiùs in eo quod legitur & notatur *in cap. Dilecta, infrà*

4 *de excess. Prælat. & in cap. Ad hæc*, §. *fin. suprà de offic. Archid.* Ubi verò non apparet qualiter Ecclesia fuerit instituta, & sic de Jure Collegii dubitatur: tunc si Clerici sint in possessione Juris Collegii, manu tenendi erunt in sua quasi possessione, quousque aliud probetur, *cap. Cùm venissent, suprà de institut. c. 2. de restitut. in integr. cap. Consultationibus, supra eodem, cap. Ex litteris, de probat. l. Lite ordinata, Cod. de liberal. caus. l. Ordinata, ff. eodem*, & è converso si Patronus, vel alius sit in quasi possessione faciendi in ea, sicut in Ecclesia non Collegiata, similiter defendetur in tali possessione, quousque aliud probetur, & in hoc est Jus expressum *in d. cap. Dilecta, de excess. Prælat.* ubi de hoc: Ita Innoc. cujus verba ferè ad calamum transcripserunt *in c. Nobis supra eodem*, Hostiens. *num. 2.* Joan. Andr. *n. 8. 22. & 24.* & Abb. *n. 8.*

5 Signa autem, ex quibus deprehenditur Jus, seu quasi possessio Collegii, sunt infrà scripta, videlicet sigillum & usus sigilli, *cap. Significavit, suprà de appellat.* non enim sufficeret sigillum sine usu, Rota *decis. 354. n. 15. part. 4. tom. 2. recent.* Item tractatus communis, *cap. Tertio loco, de probat.* & dicam infrà *n. 15.* Item Arca communis, *l. 1. ff. Quod cujusque univers. nom.* scilicet deputata ad conservanda Jura ipsius Collegii, ut per Rotam *dec. 136. n. 16. part. 6. recent.* Item refectorium commune, & dormitorium, *cap. Cùm ad Monasterium, suprà de statu Monachor. cap. Quoniam*, §. *fin. de vita & honestat. Clericor.* Item communis fraternitas, & similia, *cap. Inter dilectus, suprà de donat.* quæ signa enumerat Hostiens. *in d. cap. Nobis n. 2. circa medium, vers. Et notandum, supra eodem*, & post eum Joan. Andr. *ibid. n. 11* & communiter omnes Doctores, & quamvis necessarium non sit, ut hujusmodi signa & conjecturæ simul concurrant, ut voluit Rota coram Cardinali Mantica *distinct. 175. & dist. 215. n. 5.* nihilominùs debent illa concurrere, ex quibus possit verisimiliter, & quasi pernecessè argui Collegialitas, & prout idem Mantica ponderat, sigillum, Arca communis, statuta propria, quæ ut à privatis Congregationibus exerceri, aut haberi nequeunt, non autem aliæ conjecturæ debent admitti, quæ æquivocè & possibiliter inferunt Collegialitatem, ut formaliter dixit Rota *decis. 56. n. 6. & 7. par. 5. recent.*

6 Cæterùm adverte, quia quidquid superiùs fuerit distinctum ad digoscendum Jus Collegii, quædam sunt Ecclesiæ, quæ ex Juris communis dispositione Jus Collegii intelliguntur habere, sicut sunt omnes Ecclesiæ Cathedrales, & etiam Regulares, quæ ad Congregationem tenendam sufficienter sunt dotatæ, & quæ in communi vivunt, ut potest colligi ex *cap. Ne prò defectu, suprà de elect.* ex *cap. Monachi*, §. *fin. de statu Monachor.* ex *cap. Cùm dilectus, de consuetud.* & ex *c. Quoniam de vita & honestat. Clericor.* & tales possunt habere sigillum & Arcam communem, ut *in c. Significavit, de appellatione.* Quod ergò suprà dictum est, de aliis inferioribus Ecclesiis debet intelligi, secundum Hostiens. *in d. c. Nobis n. 2. ante medium, vers. Quidquid etiam*, & Joan. Andr. *n. 10.* cum quibus cæteri concordant.

7 Ex quo autem constat de Jure Collegii, etiamsi in Collegiata non remaneat nisi unus Clericus, nihilominùs habebit Jura Collegiatæ, & in illo uno Jus Collegii retinebitur, *l. Sicut municipium, in fin. Quod cujusque univers. nom.* Quòd 8
si ille quoque Clericus, qui supererat moriatur, eo casu Jus eligendi alium Clericum spectabit ad Episcopum Diœcesanum, qui non nomine suo, sed nomine Ecclesiæ eliget, arg. *cap. Si fortè 63. distinct.* secundum Innoc. *hic num. 1. vers. Item si in Collegiata non remaneat*, & Hostiens. *in d. c. No-* 9
bis n. 2. vers. Ex quo autem, qui etiam fatentur Episcopos, & alios Clericos posse habere & electiones, & collationes præbendarum ac dignitatum in Ecclesiis Collegiatis, vel quia sic constitutum fuit à principio, vel ex privilegio, sive consuetudine speciali, *cap. Cùm dilectus, suprà de consuetudine, cap. Abbate, ad finem, infrà de verbor. signific. cap. Accedentibus, de excess. Prælator. cap. Ea noscitur, suprà de his, quæ fiunt à Prælatis, cap Consideravimus, & cap. Bona, il primo, de elect.* & scripsi *in capite 1. eodem titulo*, ubi latissimè de hac materia Juris eligendi, & in Ecclesiis Collegiatis.

Juxta prædicta quæsitum est in Sacra Congregatione Con- 10
cilii, primò, an Ecclesia S. Antonini de Saponaria Marsicen. Diœcesis sit Collegiata; secundò, an electio Archi- 11
presbiteri in dicta Ecclesia pertineat ad Collegium; tertò, 12
an Jurisdictio civilis, criminalis & mixta in Clericos ejusdem Ecclesiæ spectet ad Archipresbiterum, & quatenùs spectet an privativè ad Episcopum.

Ad primum videtur respondendum, Ecclesiam prædictam 13
fuisse, & esse Collegiatam, nam in hac materia, cùm non constat de privilegio, vel primæva erectione Ecclesiæ in Collegiatam, recurritur ad conjecturas & signa, ut hic per Innoc. *in princip.* & alios suprà citatos, *n. 2. & 5.* Barbat. *cons. 27. n. 3. lib. 1. in causa Brixien.* S. Nozari *coram Penia*, quæ refertur *in decis. 673. n. 2. vers. Ex quibus art. 1. recent.* Multa verò hic concurrunt pro Jure Collegii. Primò 14
enim id colligitur ex decem & octo instrumentis antiquissimis S. Congregat. exhibitis, quorum nonnulla excedunt ducentos ac trecentos annos, quæ Ecclesiam hanc Collegiatam nominant, & cùm versemur in antiquissimis, licèt enunciativè loquantur, probant saltem præsumptivè, quamdiù non probatur contrarium, ut in puncto respondit Alexand. *cons. 75. Visis ac ponderatis n. 3. lib. 4.* & Tiberius, Decianus *cons. 6. Ad primum videtur n. 7. lib. 2.* & tenuit Rota *in causa Asculana Abbatiæ 17. Martii 1586.* coram Orano. Præsertim cùm in tribus ex prædictis instrumentis sint enunciativæ ipsius Episcopi Marsicen. vel ejus Vicarii, qui prædictam Ecclesiam non appellassent Collegiatam, nisi talis fuisset, ex quo de eorum præjudicio in electione ad Collegium spectante agebatur, ut ponderavit Rota *decis. 12. de Jure patronat. in novis*, Paleott. *decis. 23.* Nec adversatur 15
prælegata *decis. 673. par. 1. recent.* Quia enunciativæ illius Collegiatæ erant infra centum annos, ut ibi dicitur *n. 1.* Secundò idem deducitur ex communi tractatu, & capitulariter facta Congregatione ad sonum campanellæ pro expediendis negotiis communibus, ut enunciatur in uno ex prædictis instrumentis, hujusmodi enim tractatum inter signa Ecclesiæ Collegiatæ recensent Host. & alii suprà citati *n. 5.* per textum *in cap. Tertio loco, de appellat.* Card. in Clem. *2. n. 10. de ætat. & qualit.* Barbat. *cons. 17. n. 37. in fin. lib. 1.* Alex. *d. cons. 75. n. 2. lib. 4.* Tertiò hoc ipsum suadetur ex arca & sigillo communi, ut deponunt omnes testes 16
in hac causa examinatis nam hæc quoque inter præcipua signa Collegiatæ Ecclesiæ enumerant DD. suprà allegati *eodem num. 5.* Item gloss. *1. in cap. Dilecta, vers. Item Collegium, de excess. Prælator.* & hic etiam Joan. Andr. *in fin.* Abb. *n. 1. & 2. vers. Fatetur autem*, & communiter DD. Card. Seraph. *decis. 752 n. 1.* Gregor. XV. *decis. 482. n. 4.*

Confirmantur prædicta ex attestationibus quatuor testium, 17
qui deponunt Ecclesiam hanc ab immemorabili tempore fuisse habitam & reputatam, haberique & reputari pro Collegiata, & reddunt sufficientem rationem, exprimentes signum commune, & alia signa, nam & sola fama in antiquis probat Collegiatam, ut inquit Decianus *dict. cons. 6. num. 8.* post Alex. *d. cons. 75. n. 3. in fin.* ex Innoc. *in cap. Venens, & in cap. Quid per Novale, de verbor. signific.* & in his terminis tenuit Rota coram Gregorio XV. *decis. 402. n. 5.* Quibus accedit sententia lata anno 1578. quà pronunciatum fuit hanc prædictam Ecclesiam S. Antonini fuisse, & esse Collegiatam, quæ quidem sententia cùm in rem judicatam transierit, pro veritate habetur vulgata *l. Res judicata, ff. de re judicata cum suis concord.* Itaque cùm Ecclesia hujusmodi sit Colle- 18
giata, hinc suo marte fluit resolutio secundi dubii, ut electio Archipresbiteri pertineat ad Collegium ipsius Ecclesiæ, & sola confirmatio ad Episcopum, *c. 1.* & hic dixi *numer. 1. & seq. suprà de elect.* Abb. *in c. Nobis num. 8. supra eodem, & in cap. Venerabilis n. 45.* ubi etiam Decius *num. 142. de except.* Bisignet. *decis. 8. n. 4. de præben.* Gemin. *in cap. 1. col. 2. vers. Ad hoc*, & hic etiam Præpos. *col. 6. vers. Aut igitur 21. distinct.* Joan. de Selva *in tract. de benefic. in 2. par. quæst. 22. n. 14.* & in terminis quòd electio Archipres- 19
biteri in Collegiata Ecclesia spectet ad Collegium, est tex-

juris textum in lege *Si communem, ff. quemad. serv. amit.*,
28 & idèo si agatur de præscriptione patronatûs mixti in qua Ecclesia est magis privilegiata quàm laicus, censetur patronatûs totus Ecclesiasticus, ut requiratur ad ejus præscriptionem idem tempus quod requiritur contra Ecclesiam, ut post Goffred. tradit Joannes Andreas quem hic omnes sequuntur
29 *in d. c. 1. de jure patronatûs in 6. prope finem.* Similiter cùm Patronus laicus habeat ad præsentandum quadrimestre, Ecclesiasticus semestre, si mixtus sit patronatus uterque Patronus habebit semestre, quia hoc casu melior est conditio patronatûs Ecclesiastici quam laicalis, textus est *in d. c. 1. in fine*,
30 ubi glossa & cæteri Doctores. E converso autem si versemur in materia in qua jus patronatûs laicorum sit firmius & magis privilegiatum quàm Ecclesiasticum patronatus mixtus ex utroque totus censetur laicalis. Etideò cùm in materia derogationis potentior sit patronatus laicalis quàm Ecclesiasticus *c. dilectus* ubi DD. suprà *de Off. Leg.* quamvis Legatus de Latere possit
31 conferre beneficia juris patronatûs Ecclesiastici ut hic decidit ur non tamen poterit conferre, quæ sunt Patronatûs mixti, quia in hoc reputantur ac si essent Patronatûs ex toto Laicales, Feder. de Sen. *d. consil.* 65. *num.* 1. ubi testatur hanc esse communiorem opinionem quam contrariam, Abb. *in c. fin. infra eodem*, ubi similiter ait hoc esse commune dictum, Felinus *d. n.* 6. Roch. de Curte, *in tract. de Jure patronatûs*, *in verb. Jus*, *in 7. quæst. num.* 23. Jo. de Selv. *ubi suprà*, Puteus *d. decis. n.* 2. Rebuff. *in tractat. nominat. q.* 15. *n.* 6. Achil. *decis.* 306. *n.* 3 ubi Anchar in hac sententiam citat Simonett. *in tractat. de reservat. q.* 3. ubi testatur ita servari.
32 Sic etiam cùm collatio Papæ de beneficio reservato absque derogatione comprehendas illud, quod est de Jure Patronatûs Ecclesiastico, non autem Laicorum, & ita etiam regula reservatoria octo mensium, si beneficium fuerit Patronatûs mixti, censetur totus Laicalis. Hanc opinionem tenuit Rota
33 citata per Felin. *d. n.* 6. licèt non reperiatur Cassad. *decis.* 5. *de Jure patron. n.* 9. Rebuff. *d. quæst.* 15. *n.* 6. Puteus *d. decision.* 157. *in fine*, ubi ex mente Doctorum quos supetiùs retulimus, declarat regulam, *magis dignum trahit ad se minùs dignum*, procedere ubi est favor magis digni ut trahat, & non trahatur.
34 Itaque cùm nos versemur in materia præjudiciali Patronatûs, nempè in concursu, qui si observetur in beneficiis Patronatûs mixti, infertur præjudicium Patronis, quorum libertas in præsentando restringitur, & cùm in hac parte Jus Laicorum sit potentius, & magis privilegiatum, quia Constitutio beneficia de Jure Patronatûs Laicorum concursui non subiecit, sequitur ut Patronatus mixtus quoad concursum pro conservanda Patronorum libertate debeat reputari, ac si
35 totus esset Laicalis. Neque enim propter mixturam Clerici debet Laicus privari jure suo, Abb. Jo. de Selv. & alii suprà citati. Et cùm hoc casu Patronatus sit mixtus & compositus,
36 debet assumere naturam illius speciei, per quam juri alterius minùs derogatur, ut in proposito perpendit Rebuff. *q.* 15 *n.* 7.
37 Neque obstat, quod Felin. *in locis suprà cit.* tentiat attendi qualitatem Ecclesiasticitatis, quandò magis prodest Ecclesiæ, vel Ecclesiasticæ personæ. Nam indè non infertur, ut Ecclesia Patronatûs mixti debeat conferri per concursum, quasi ei melius provideatur. Quia Felin. non loquitur de utilitate Ecclesiæ habentis jus præsentandi, cujus jus magis præservatur excluso, quàm admisso concursu. Rursùs non obstat fundamentum Ænea de Falc. de quo suprà *num.* 25.
38 Quonam, ut respondet Puteus in præallegat. *decis.* 157. *n.* 4. Papa quandò Jus patronatûs est merè Laicum semper derogat pro medietate, quandò est mixtum non valet admittere, & pro parte Clerici non est necessaria derogatio. Idèò cùm remaneat pars Laici, quæ indiget derogatione, derogat in totum. Decisio Rotæ suprà citata similiter non obstat; tum quia non utitur validis rationibus; tum quia contra eam est communis opinio, quam etiam eadem Rota antiqua secuta est teste Felino, *ubi suprà*, & posteà apud Cassad. *d. decis.* 7. & Puteus *loc. cit.* Ideòque non erit mirum S. Congregationem de veteri sententia decedere, cùm & Rota in hac re à se ipsa discrepaverit. Et ita resolutum. Et Sacræ Congregationis sententiam Sanctissimus ad se relatam approbavit. Undè cavendum est hodiè à declarationibus quas refert Garzia *in tractat. de benefic. part. 9. cap. 2. n.* 278.
39 Quartò quæro, positâ posteriori decisione S. Congregationis Concilii à Sanctissimo approbatâ, quâ declaratum fuit in institutione Parochialium Ecclesiarum Juris patronatûs partim Ecclesiastici, partim Laicalis non esse observandam formam examinis per concursum.
An idem sit dicendum de Parochialibus Juris patronatûs, quod origine erat totum Laicale, sed pro duabus tertiis partibus ex donatione Laicorum effectum fuit posteà Ecclesiasticum.
40 Proposito hoc dubio mense Decembris 1616. S. Congregatio non dubitavit, quin Jus patronatûs origine Laicale immutaverit naturam, & effectum fuerit in omnibus Ecclesiasticum, si donatione, vel alio legitimo titulo transierit in Ecclesiam, extant enim hæc de re Jura aperta *in cap. unico*, §. *final. de Jure patr. in 6. & in cap. Dilectus il terzo*, *suprà de præb.* & utrobiquè notant gloss. & Doctores, Covarr. *practicarum quæst. cap.* 36. *n.* 5. *vers. Illud*, Seraphin. *decis.* 1430. *in princ.* Sed in reliquis ob varias Patrum sententias justè iterùm examinari. An decisio de Parochialibus Juris patronatûs mixti absque concursu conferendis habeat locum in Patronatu pro tertia tantùm parte Laicali, & pro duabus Ecclesiastico.

Cujus quæstionis solutio videtur pendere à ratione, ob quam in Patronatibus mixtis prævalet qualitas magis favens Patronatui, sive illa sit Laicalis, sive Ecclesiastica, nam si constiterit eam rationem habere locum in mixtura etiam inæquali, erit respondendum non requiri concursum in Patronatu majori parte Ecclesiastico, sicut non requiritur in mixto æquali portione. Sicut è converso si constiterit dictam rationem non habere locum nisi in mixtura æquali; respondendum erit Parochialem Patronatûs majori parte Ecclesiastici per concursum esse conferendam ob mixturæ inæqualitatem.

Ratio autem, cur in mixto prævaleat qualitas quæ magis 41
favet Patronatui, est duplex, ut fusiùs explicavimus in quæstione præcedenti à n. 27. Altera desumpta ex *l. Si communem, ff. Quemadmodùm servit. amitt.* ubi si non privilegiatus in materia individua concurrat cum privilegiato, illius privilegio utitur, quam rationem in his terminis assignat gloss. *in d. cap. unico*, *in verb. Ecclesiasticus de Jure patronatûs in* 6. & pluribus exornant Alex. *cons.* 122. *num.* 16. *& seq. lib.* 4. & Jason. *in l. Si emancipati n.* 5. *& seq.* C. *de collat.* Altera ratio desumpta *ex cap. Sacris de jejunit.* ubi in 42
præjudicialibus mixtum assumit naturam ejus simplicis, per quod Jus alterius non tollitur. Cui regulæ non potest dari contraria instantia, ut ait Lambertin. *de Jure patr. lib.* 3. *part.* 2. *q.* 1. *art.* 9. *& seq. & q.* 9. *art.* 8. *n.* 2. Gabriel. *cons.* 197. *n.* 7. *vers. Item assume*, & Menoch. *de præsumpt. lib.* 3. *q.* 90. *n.* 18. Atque ita ob mixturam Clerici non de- 43
bet Laicus privari jure suo, Abb. *in d. c. Sacris*, & Selv. *de benefic. part.* 3. *quæst.* 11. *sub n.* 69. Cui alia ratio conseguitur, ne scilicet Laici retrahantur ab Ecclesiis fundandis, quam dicit potissimam in hac materia Selv. *loc. cit.* post gloss. *magnam in fine*, & Hostiens. *n.* 10. *in cap. Cùm dilectus infra eodem* In priori ratione Patronus certat de lucro, vel favore ex persona socii acquirendo, in posteriori de damno vitando, quod à socio pateretur, si illius qualitas prævaleret.

Has autem rationes damni vitandi, & favoris consequendi ex persona compatroni non habere locum, nec esse attendendas in Patronatu inæqualis mixturæ primo intuitu videntur suadere infrà scripta.

Et primò ad hoc adducitur textus *in l. Quæritur*, *ff. de* 44
stat. hom. ubi etsi virilis conditio magis prosit; hermaphroditus tamen æstimatur fœminei sexûs, si magis in eo incalescat. Ergò similiter quamvis quoad concursum magis prosit Patronis qualitas Laicalis, Patronatus tamen censeri debet Ecclesiasticæ qualitatis, si in ea prævaleat ratione majoris partis, nam, ut ait Socinus per illum textum *in cap.* 1. *n.* 7. *de foro competen.* in mixtis minor pars, licèt dignior, accedit majori, & mixtum à suo potentiori judicatur, quia attenditur quod potentiùs agit, quod ipsum repetit post Alexand. *in l.* 2. *n.* 8. *ff. de verborum obligat.* Gabriel *cons.* 50. *n.* 6. *vol.* 1. Idque proculdubio procedit in mixtis inseparabilibus, seu individuis, ut est Jus patronatûs, Ang. *cons.* 348. *Quidam Manuel. n.* 2. *vers. Et ubi non sunt separabilia.* Undè in proposito dicit Abb. *in cap. De Jure*, *in* 1. *notab. vers. Item ex hoc supra eod.* mixtum ex duabus naturis assumere sibi naturam à potentiori & digniori, ac proindè committi simoniam in Jure patronatûs, quod est partim spirituale, & partim temporale, perindè atque in merè spiritualibus, & sequitur Lambert. *in hoc tract. lib. part.* 2. *in* 4. *quæst. princ. art.* 3. *num.* 2.

Secundò, adducitur textus *in l. Quod major*, *ff. ad mu-* 45
nicip. ubi absolutè major pars trahit minorem, nec distinguitur an obsit, vel prosit. Feder. de Sen. *cons.* 1. *in princ. vers. Hoc præsupposito*: ad idem textus *in l. Aliud*, §. *Refertur*, *ff. de regul. jur. in l. Si nemo*, §. 1. *ff. de testam. tut.* cum multis similibus, pars enim in mixtis accrescit toto, minus majori, & ignobilis nobiliori *l. Sed si rem*, §. 1. *& l. Quidquid*, §. *fin. ff. de acquirendo rerum dominio*: & hanc regulam procedere, etiam in præjudicium minoris partis, est textus *in l. fin.* §. 1. *Cod. Qui bonis cedere poss. cum concordantibus*, de quibus per gloss. *in dict. l. Quod major*, ad idem *cap. Sedes*, *de rescript. cap. Cùm inter il terzo*, *& c. Cùm dudùm il primo de electione.*

Tertiò, adducitur doctrina Socini *cons.* 87. *n.* 12. *lib.* 3. 46
ubi respondit Jus patronatûs concessum ex augmento dotis non dici mixtum ex causa onerosa, & privilegio, sed censeri omninò ex privilegio, & sequitur Rota *diversf. decis.* 57. *n.* 17. *part.* 1. Atque ita in Patronatu prævalet qualitas quæ nocet, si sit potentior.

Quartò jus patronatûs competens universitati scholarium 47
dicitur

dicitur Ecclesiasticum, si hic sint plures Clerici quàm laici; & è converso Joannes de Lignan. *in c. Dilectus il.* 3. *de præb.* Felin. *in c. ex litteris col.* 1. *de Constit.* quos refert & sequitur Crescent. *dec.* 3. *de jur. patr.* & Lambert. *in tract. hujus tit. lib.* 1. *part.* 1. *in* 1. *q. princ. art.* 7. *n.* 3. *&* 4. sicut universitas in qua sunt plures laici quàm Clerici, censetur laicalis & 48
subjicitur foro sæculari, Innoc. *in c. Dilecta de excess. Prælat.* Bartol. in lege fin. *col.* 3. *ff. de College. hic* Abb. *in c. cùm ab Ecclesiarum*, *col.* 2. *de Offic. Ordin.* & ita tenent omnes, ut Decius testatur *in dicto capite Ex litteris sub numero* 20. *&* 21. undè patet ad cognoscendum, an jus patronatûs sit laicale vel Ecclesiasticum, non esse attendendam qualitatem quæ prodest; sed qualitatem quæ in numero prævalet.

49 Quintò allegatur cons. ferè in terminis Paris. 128. *n.* 11. *& 12. vol.* 4. ubi consuluit jus patronatûs dotatione mixtà partim ex bonis laicalibus, partim Ecclesiasticis censeri Ecclesiasticum etiam ad effectum derogationis, si bona Ecclesiastica sint majoris valoris, adducit in argumento notat in lege *Aristo ff. de donat.* & in lege prima, *ff. de æstimator. action. cum concord.*

Ex quibus videtur colligi rationem glossæ *in c.* 1. *de jure patr. in* 6. quòd propter communionem non privilegiatus sortiatur naturam privilegiati & rationem Abbatis *in c. fin. infra eodem*, quod propter mixturam Clericorum laici jure suo privari non debeant, non habere locum quoties Clerici partibus inæqualibus concurrunt cum laico, quia tunc trahunt non trahuntur ob qualitatem prædominantem.

50 Sextò hæc clariùs videntur procedere in casu hoc particulari in quo patrono laico nullum infertur considerabile præjudicium, quia major pars vocum quam Ecclesia obtinet satis est præsentato ad institutionem obtinendam, *c. quoniam supra eodem*, nec laicus potest alicui ex patronis Ecclesiasticis accedere, cùm jus patronatûs de quo agitur sit penes unam & eamdem Ecclesiam seu Congregationem pro duabus partibus, ita ut proindè nec damnum nec utilitatem aliquam ex præsentatione sentiat, qui tertiam tantùm obtinet partem in patronatu, quia velit nolit tenetur sequi Ecclesiam præsentantem.

Ultimò hanc sententiam recenset inter alias Petr. de Anchar hic *prope finem*, dicens jus patronatûs mixtum debere judicari Ecclesiasticum vel sæculare respectu portionum, ita ut habens majorem partem in dicto jure & jus potentius præferatur; & aperte eam sequitur Gambat. *in tractatu de auto-*
51 *ritate Legati à Latere*, *lib.* 3. *sub n.* 388. vers. *Fallit tamen*, ubi concludit Legatum de Latere etsi non habeat facultatem conferendi Ecclesias juris patronatûs mixti, posse tamen conferre si Clerici habeant plures voces quàm laici. Pro eadem allegatur Crescentius *dec.* 3. *de jure patr.* ubi asserit (Si in casu illo quatuor laici haberent separatim unusquisque unam vocem & Præpositus unam aliam, posse jus patronatûs dici laicorum; & inter alios allegat not. per Joannem de Lignan. *in d. c. Dilectus*, *il* 3. *de præbendis*, qui dicit jus patronatûs competens Universitati in qua sunt plures Clerici quàm laici, dici Ecclesiasticum & contra.) Atque ita Crescentius quamvis obiter, apertè tamen videtur sentire jus patronatûs mixtum judicari ex majori parte patronorum. Idem, licèt obiter dicitur sensisse Rota coram Cardinali Cavallerio, neque aliud videtur censuisse Covarr. *pract. q. c.* 36. *n.* 5. vers. *Quòd si jus patr.* nam paulò antè ibidem docuit jus patronatûs æqualis mixturæ ad effectum derogationis censeri laicale. Ac deindè subdit quòd si jus patronatûs ad laicum unum & duos Clericos pertineat, posset admitti hujus patronatûs derogatio, quia major pars quæ in præsentatione jura potiora obtinet, hujus conditionis est ut derogationem admittere tenestur. Videtur itaque Covarr. constituere differentiam inter jus patronatûs mixtum, cujus Patroni utrinque sunt pares numero; & inter id cujus pars major est Clericorum, ita ut illud laicale, hoc verò Ecclesiasticum censeatur. Neque verò ex eo quod ait Patronos Ecclesiasticos teneri derogationem admittere, videtur posse inferri ut sit laicale. Quia etiam patronatui merè Ecclesiastico quandòque derogatur, licèt derogatio non sit
52 necessaria. Mandos. *in prax. signat. grat.* in verbo *derogationes juris patronatûs*, vers. *juris patr. Clericorum.* Ex recentioribus verò idem probant Gonzales. *ad reg.* 8. *Cancell. in glossa* 18. *sub numero decimo quinto.* Azor. qui simpliciter refert Covar. *instit. mor. parte secundà*, *lege sextâ cap.* 23. vers. *sed quid si jus patronatûs ad duos Ecclesiasticos & unum laicum pertineat*, & Granut. ad Simoner, *de reserv. quæst.* 9. *n.* 8. & nonnulli alii. In quam sententiam videntur etiam asserti posse Doctores omnes qui censent jus patronatûs indistinctè censeri Ecclesiasticum, si sit mixtum æqualiter laicorum & Clericorum, quia magis dignum, &c. Hi enim à fortiori sentiunt patronatum esse Ecclesiasticum si major pars sit Clericorum inter quos recensentur, Rota *in antiquis decis.* 266. incipien. *Nota quod Papa* & alii quam plures apud Ferrett. *cons.* 132. *num.* 4. *versic. Contrarium* & Covarr. *loc. cit.*
53 Sed his non obstantibus contraria opinio est verior, pro

qua asseritur 1. text. *in cap. Per tuas*, *de arbitrar.* ubi duo laici, in quos compromitti non potest de causa Ecclesiastica fiunt habiles propter adjunctionem unius Clerici, quem textus ad hoc aureum dicit. Felinus *in cap. 1. sub. num.* 6. *post medium de præscript.*

Secundò, text. *in d. cap. Sacris de sepult.* ubi si cadavera 54
excommunicatorum à fidelibus discerni non possint exhumari non debent, quia, inquit, expedire non credimus ut cum excommunicatorum ossibus corpora extumulentur fidelium. 55

Tertiò, *c. Quòd in dubiis de consecr. Eccles. vel altar.* ubi si oleo non consecrato modicum consecratum misceatur totum sit consecratum.

Quartò, text. in *l. Si qui separatim.* §. *fin. ff. de appel.* 56
ubi unius appellatio omnibus prodest, si defensio communis sit & eadem ratio vincendi & concordat *l.* 1. *&* 2. *C. Si unus ex pluribus appell.* quemadmodum rescriptum ab uno impetratum ratione communionis omnibus suffragatur, *l.* 1. *C. de diversf. rescript.* Aym. *cons.* 45. *Quidam num.* 2. & prodest omnibus victoria unius, *l. Loci* §. *Si fundus*, *ff. Si servit. vind.* ubi gloss. *in verb. Proderit*, dicit esse mirabile quod prosit, sed non noceat ut *l. si de communi ff. eod.*

Et generaliter in individuis privilegium uni ex locis con- 57
cessum utabitur ad omnes secundum gloss. *fin. in d. l.* 1. C. *de diversf. rescript. & in l. fin.* C. *de muner. & honor. lib.* 10. Ideòque restitutio competens uni ex minoribus extenditur etiam ad majores litis consortes, gloss. *fin. in l. unica Cod. Si in communi cod. cons.* Afflict. *decis.* 213. *per totam* & alia congerit Alex. *cons* 122. *sub n.* 16. *vers. Et judicio meo lib.* 4. & Lambert. *de jure patron. lib.* 1. *part.* 1. *quæst.* 1. *art.* 7. *sub n.* 5. *vers. Hoc si considerabitur.* Et prorogatio fatalium unius ex consortibus excusat alios à desertione, Joan. de Tanis *decis.* 22. quem refert & sequitur Lancellot *de attent. par.* 2. *cap.* 15. *ampl.* 11. *num.* 3.

Similiter causa individua plurium laicorum & unius Cle- 58
rici agi debet coram judice Ecclesiastico, ut notat Bart. *in l. Præcipimus*, §. *eod. observando*, *num.* 2. C. *de apellat.* Alex. *loc. cit.* Anton. de Prato veteri *in l.* 1. *in fin. ff. quæ sententiæ sine appellat. rescind.* Bos. *in tract. crimin. titul. de foro compet. num.* 106. *in fin.* & alii apud Clarum *in* 5. *fin. quæst.* 36. *num.* 46. *vers. Evenit plerumque*, & unus minor in inseparabilibus trahit majores, etiamsi plures ad suum forum Socin. *cons.* 82. *num.* 10. *lib.* 3. Sicut etiam ex præsentatione unius tantum ex compatronis omnium possessio conservatur, Abb. *cons.* 55. *Videtur primò col.* 2. *vers. Nec obstat si dicatur lib.* 1. *& in c. Cùm Ecclesia colum.* 59
3. *de causa possess. & proprict.* Ferret. *cons.* 132. *num.* 3. *par.* 1. Ratio est, quia in individuis jus retinetur ex persona alterius, ut de jure patronatûs tradit Gemin. *in c. unico* §. *fin. de jure patron. in* 6.

Atque ex his patet in mixtis prævalere qualitatem magis faventem & per quam jus alterius non læditur ex communione, etiamsi qualitates contrariæ sint numero plures, quia jura in materia mixturæ non constituunt differentiam ac magis dignum sit in majori quantitate vel numero, sed solùm an sit mixtum cum minùs digno ut ait Lambert. *lib.* 1. *part.* 1. *quæst.* 1. *art.* 7. *sub n.* 5. *vers. Potest etiam dici.* Ergò in mixtura unius laici & plurium Clericorum præferri debet ad exclusionem concursûs patronus laicus; tum quia hac ratione ejus favor aliis Clericis compatronis communicatur, tum quia ipse non privatur præsentandi libertate sibi com- 60
petente ex titulo onerosò fundationis vel dotationis; præfertur enim inter plures qui certat de tamno vitando Anchar. *cons.* 37. *sub n.* 2. *vers. Cùm dictus Laurentius.*

Præsertim quia jus patronatûs de quo agitur non est Ec- 61
clesiasticum origine quo casu fortè patronus sibi imputare deberet quod unà cum Ecclesiasticis, qui subjacent concursui fundasset ac dotasset; sed à principio totum erat laicale & posteà ex donatione compatronorum laicorum effectum est pro duabus partibus Ecclesiasticum absque illius consensu. Undè æquum non est, ut nulla ejus culpa privetur præsentandi libertate; quam rationem considerat Rota *decis.* 524. *num.* 7. 8. *&* 9 *part.* 1. *diversf.*

Et confirmatur, quia jus patronatûs est in solidum penes 62
omnes patronos, sive sint ex pluribus causis patroni sive ex una eademque causa *c.* 1. & hic gloss. *supra eod.* Undè non est habenda ratio, an sint plures numero, vel pauciores, ut advertit Lambert. *loc. cit.*

Quamobrem hanc opinionem in casu contrario cùm scili- 63
cet sint plures laici & unus Clericus attendendam esse qualitatem Ecclesiasticam, si illa magis faveat patronatui atque ita jus patronatûs mixtum non ex numero vocum sed ex qualitate quæ prodest judicari debere, probat Roch. *in ver. Jus numer.* 16. & Lambertin. *d. art.* 7. *per tot.* ubi asserit hanc quæstionem esse indubitabilem.

Et in propriis terminis ita tenet idem Lambertin. *part.* 3. *lib.* 2. *quæst.* 9. *art.* 9 *sub num.* 1. *vers. Et ex hac regula*, ubi ostendit jus patronatûs unius laici & plurium Clericorum censeri laicale ad effectum derogationis; & legatum de

latere non posse conferre, sicut non potest beneficia patronatûs merè laicalis aut mixti æquali portione.

64 Quibus accedit quòd ex stilo Cancellariæ consuevit derogari juri patronatûs mixto etiamsi patroni Ecclesiastici sint numero plures & non intrant reservationes etiamsi unus sit laicus & viginti Clerici ut egomet comperi ex libris publicis qui in Dataria asservantur. Atque ita Cancellaria quæ est Organum Papæ requirat jus patronatûs laicale ex mixtura unius laici tantùm in his quæ prosunt patronatui, etiamsi patroni Ecclesiastici sint multò plures. Cui stilo principaliter innixa hanc sententiam probavit Sacra Congregatio Concilii in casu proposito.

65 Non obstant argumenta contraria. Ad primum enim respondetur in mixtis naturalibus semper & indistinctè prævalere, quod est potentius, sive prosit, sive obsit. Ratio est, quia in his non habent locum fictiones, sed agentia necessariò operantur secundum eorum activitatem, ideòque necesse est prævalere id, quod validiùs agit ut in exemplo hermaphroditi, de quo *in d. l. Quæritur de stat. homin.* & in aliis consimilibus. At secùs est in mixtione, quæ fit juris ministerio quia prævalet quod est favorabilius licèt sit in pauciori numero vel quantitate ut patet in exemplis olei consecrati, appellationis, præsentationis & aliis de quibus suprà *num.* 55. Jus enim fingit illud ex simplicibus esse potentius ac dignius quod magis prodest & jus alterius non lædit & secundum hoc contrarium argumentum potest in oppositum retorqueri nam si mixtum ex duabus naturis assumit sibi naturam à potentiori, ac digniori ergò in patronatu mixto unius laici & plurium Ecclesiasticorum quoad formam examinis per concursum prævalere debet laicus, quia æstimatur potentior ac dignior, ex quo conservat sibi & communicat patronis Ecclesiasticis, facultatem liberè præsentandi; idque utiliùs est patronatui, ut patet ex dictis in præcedenti quæstione *n.* 34. & 37. & in hac ipsa *n.* 59.

66 Ad secundum respondetur, regulam illam quòd pars major trahat minorem & alias consimiles recipere declarationem ex aliis juribus ut procedant quandò est favor majoris partis ut trahat & non trahatur, ut apud Put. *in prællleg. decis.* 157. *lib.* 3. & dictum est suprà, *numer.* 33. & ita est in electionibus & aliis actibus Universitatum, nam favor est majoris partis ut trahat & non trahatur & ideò prævalet factum à majori parte etiam in præjudicium minoris ut in *c. Cùm inter il.* 3. *de elect.* & in aliis allegatis. At in casu præsenti favor est patronorum Ecclesiasticorum ut trahantur à patrono laico & illius privilegio utantur in libertate præsentandi quæ illis restringeretur, si qualitas Ecclesiastica prævaleret ut proximè dictum est.

67 Ad tertium respondetur, augmentum dotis non esse causam efficientem seu productivam juris patronatûs, quia ad hoc requiritur totalis dotatio ut not. gloss. *in c. Quicumque in verb. Aliquid-* 16. *qu.* 7. Lambertin. *in hoc tractat. lib.* 1. *part.* 1. *in* 5. *quæst. princ. art.* 12. *num.* 1. & Rota *di-*
68 *vers. decis.* 457. *num.* 18. *part.* 1. At solum indultum Apostolicum per se sufficit, Abb. *cons.* 28. *In causa in princip. lib.* 2. Rota *decis.* 304. *part.* 2. *divers.* & dotis augmentum non est nisi causa motiva seu impulsiva concessionis privilegii. Undè non mirum, si jus patronatûs non dicatur mixtum ex augumento dotis & privilegio sed ex privilegio tantùm, nam ut habetur *lib.* 1. *de generat. & corrupt. c.* 7. mixtionem non efficiunt multa paucis & magna parvis opposita & mixtio eorum non est, quæ non sunt ejusdem generis ad hoc *l. Hoc ampliùs*, §. *Alphenus*, *ff. de damni in-*
69 *fect.* & notat Petr. Brixien. *in repertor. in verb. mixtum.* At ex causa fundationis, constructionis vel dotationis omnes concurrunt in illius productione & in solidum efficiuntur patroni, gloss. 1. *in cap. Piæ mentis* 16. *qu.* 7. Lambert. post alios *in hoc tract. lib.* 1. *part.* 1. *in* 3. *qu. princ. ar.* 1. *n.* 1. & scripsi latè *in cap. Quoniam num.* 49. *supr. eod.* Undè in mixtura unius patroni laici & plurium Clericorum prævalere debet qualitas laicalis quæ magis proficit. Ubi enim duæ causæ simul miscentur, attenditur illa quæ prodest, *l.* 1. §. *Veteres, vers. Si ex parte, ff. de acquirend. possess.*

70 Ad quartum respondetur doctrinam illam quòd jus patronatûs universitatis scholarium & universitas mixta judicetur ex pluralitate Clericorum vel laicorum posse non incongruè declarari ut vindicet sibi locum in his tantùm in quibus est favor major, ut trahat & non trahatur; aliàs secùs ut constat ex ponderationibus de quibus suprà à *n.* 13. & in quæstione præcedenti à *n.* 26.

71 Ad quintum respondetur quidquid sit de veritate illius doctrinæ, aliud juris esse cùm jus patronatûs est mixtum ex bonis laicalibus & Ecclesiasticis unus tamen est patronus aliud ubi est mixtum ex pluribus patronis Clericis & laicis, nam in primo casu si bona Ecclesiastica sint majoris valoris fortè admitti potest doctrina Parisii, ut jus patronatûs Ecclesiasticum censeatur, imputet enim sibi qui plus contulit ex bonis Ecclesiasticis, quàm laicalibus, cessat enim ratio in eo casu ne laici retrahantur ab Ecclesiis fundandis. Sed in secundo casu censeri debet laicale ad effectum derogationis, cùm præsertim in hac specie laicus non fundaverit cum Ecclesia sed cum patronis laicis. Undè nihil est, quod illi imputetur ut superiùs tetigimus *num.* 61. & hanc differentiam licèt non explicet rationem diversitatis, constituit idemmet Parisius in allegato *cons.* 128. *num.* 12. *lib.* 4. Atque ita sentit in mixtura laicorum & clericorum prævalere qualitatem laicalem, quandò magis prodest patronatui, etiamsi plures sint Clerici quàm Laici. Undè ipse potuisset potiùs allegari pro hac parte.

Ad ultimam considerationem respondetur æquum non esse 72
ut patrono laico, ex mixtura Ecclesiæ patronæ inferatur præjudicium in libertate præsentandi, licèt effectus præsentationis sit incertus. Præsertim quia etsi duæ voces quas habet Ecclesia absorbeant, quam habet laicus; tamen facilè potest contingere ut ipse adducat patronum Ecclesiasticum ad consentiendum suæ præsentationi. Prætereà si Ecclesiasticus 73
nollet aut negligeret præsentare infra semestre, instituendus esset præsentatus infra legitima tempora à patrono laico & ex ejus præsentatione omnium possessio conservaretur. Abb. *cons.* 54. *Videtur primò num.* 3 *vers. Nec obstat si dicatur lib.* 1. post Federicum de Senis quem citat *cons.* 57. *in ultim. art.* fortè est, *cons.* 65. quod incipit *infra scriptæ quæstiones in fin.* Quod non contingeret si jus patronatûs æstimaretur Ecclesiasticum atque ita hoc jus præriperetur patrono laico ex mixtura Ecclesiæ contra regulas superiùs firmatas *num.* 41.

Demùm non obstant autores in contrarium adducti, nam Petr. de Anchar. & decisio Crescentii intelligi possunt in eo casu in quo est favor major partis ut trahat & non trahatur aliàs secùs. Præterquam quòd Rota obiter loquitur & non figit pedes. Gambra & Moderni non nituntur validis rationibus, eisque præter Lambert. qui patronatûs materiam uberiùs & profundiùs examinavit opponitur præcipuè stilus & praxis Cancellariæ. Opinio autem asserentium jus patronatûs mixtum indistinctè censeri Ecclesiasticum, quia magis dignum, &c. non est vera & communiter reprobatur à DD. ut fusè ostensum est in præcedenti quæstione à *numer.* 26. *usque ad num.* 39.

Quintò. Quæro utrum in jure patronatûs mixto septem 74
officialium laicorum nomine universitatis laicalis & trium Ecclesiasticorum privato nomine præsentantium requirantur ampliores illæ probationes quas exigit Concil. Trid. decreto *cap.* 9. *sess.* 25. in iis personis vel universitatibus in quibus id jus plerumque ex usurpatione quæsitum præsumi solet.

Jus Patronatûs de quo agitur, tam respectu universitatis quàm privatorum dicitur derivare ab eodem fonte & titulo cujusdam concessionis Ordinarii Pampilonensis ab anno 1496. ad cujus præscriptum tam septem Officiales, quàm tres Ecclesiastici unanimiter hactenùs præsentarunt. Undè cùm omnium patronorum probationes sint adeò conjunctæ & connexæ ut altera sine altera nullam faciat probationem ideòque in hac mixtura propter inseparabilitatem applicatio uni extremo sit necessariò facienda, gravis & difficilis quæstio est, cujusnam simplicis naturam jus hoc mixtum sortiri debeat. In qua tamen dubitatione probabilius videtur sortiri naturam patronatûs privatorum, ita ut non requirantur ampliores illæ probationes, quas Concilium exigit in personis vel universitatibus, in quibus usurpatio præsumitur.

Primò, quia cùm simplicia sint inter se contraria & sub 75
simplicibus contineri non potest casus mixtus, tunc mixtum assumit naturam illius simplicis, quod facit actum valere & quod est favorabilius, lege 3. §. *Et generaliter*, *ff. de eo quòd certo loco*, Jason. in lege 2. *n.* 5. vers. *Ultra scribentes*, *ff. de verb. oblig.* Sed persona privata ejusque probationes si sufficiant, faciunt ut actus valeat etiam pro universitate, idque magis utrique est favorabile. Ergò hoc mixtum assumit naturam patronatûs personæ privatæ. Quòd si dicatur, imò magis esse favorabile Ecclesiæ ut requirantur ampliores probationes ut faciliùs liberetur à servitute patronatûs. Respondetur hoc casu favorem vel odium non considerari respectu Ecclesiæ, sed respectu personarum in quibus diversa dispositio à lege est introducta, adeò ut prævaleat illud simplex quod magis favet personis de quibus agitur in dispositione & per quod favor consortis alteri consorti communicatur, lege *Si communem*, *ff. quemadmodùm servitus amittatur*, ubi Doctores multa similia congerunt; & patet ex dictis suprà *n.* 37. & 41. Ac non est dubium favorabilius esse utrique, si privata persona suum faciliorem probandi modum universitatis communicet, quàm si universitas propter suum odium etiam privatæ personæ in hac probatione officiat.

Secundò cùm duæ qualitates concurrunt, quarum quælibet 76
diversam habet juris dispositionem, attenditur illa pars quæ magis favet Juri communi, Baldus in lege *Si quis Decurio*, *num* 5. *cod. de fals.* Anchar. *Repet. Canonum Statuta*, vers. *Quæro de statuto, de Constit.* Alex. *in cons.* 100. *& inspectione dictorum Statutorum circa finem lib.* 3. quos refert & sequitur Jason *loc. cit. n.* 7. at si sufficiat probatio privatæ

77 personæ, certum est minùs derogari Juri communi ex cujus dispositione ad probandum patronatum sufficit immemorabilis etiam in potentibus & universitatibus, Puteus *dec.* 58. *lib.* 1. censuit Rota *in causa Sabinensi beneficiorum* coram Clemente VIII. 15. Decembris 1581. quæ habetur in Impressis, *dec.* 199. *par.* 2. *divers.* ergò attendenda est in hac mixtura probatio personæ privatæ quæ consentanea est Juri communi, non autem universitatis quæ oneratur novâ probatione præter Jus commune. Imò hæc præsumptio usurpationis in universitate non satis jure probatur, cùm Butr. citatus *in c. Dilectus de*
78 *Offic. Legat.* qui ad id citatur à Gabriele, *cons.* 92. *lib.* 1. *n.* 2. Menoch. *lib.* 3. *de præsumpt.* 90. *id. n.* 2. id non dicunt & Specul. *lib.* 4. *tit. de jure patr.* vers. *& nota*, restantur tantùm Parochianos in Italia cœpisse jus præsentandi usurpare
79 propter recessum Curiæ, ac propterea Achil. *dec* 3. 7. *aliàs* 4. *de jure patr.* dixit hanc præsumptionem procedere tantum in Italia & etiam jure non probari. Verùm utcumque res se habeat, satis est ut minùs derogetur Juri communi, si familia privata non oneretur duriori probatione propter admixtionem universitatis.

Tertiò in patronatu mixto Ecclesiasticorum & laicorum, semper sumitur interpretatio ut sit Ecclesiasticus vel laicalis, prout magis prodest patronatui; & ideò ubi agitur de tempore Patronis concesso ad præsentandum, cùm Ecclesiastici habeant beneficium longioris temporis, patronatus censetur totus Ecclesiasticus, et ubi agitur de derogatione cum Patronus laicalis sit firmior, censetur totus laicalis, ut latè ostensum est suprà *in* 3. *q.* à *num.* 26. quin imò Cancellaria quæ non dat de reservato in patronatu Ecclesiastico, consuevit tamen derogare juri patronatûs mixto, etiamsi patronus
80 laicus sit unus & Ecclesiastici viginti aut plures, ut similiter dictum est suprà *n.* 64. & Sacra Congregatio Concilii, re diligenter examinatâ, jam censuit jus patronatûs mixtum laicorum pro una parte Ecclesiasticorum pro duabus censeri laicale quoad hoc ut non requiratur forma examinis per concursum, ut in præcedenti quæstione. Ita in proposito in hac mixtura personæ privatæ cum potenti, etiamsi potens plures habeat voces, totus patronatus censeri debet privatorum, cùm hoc pacto patronatus conservetur, qui aliàs everteretur.

81 Quartò, casus mixtus assumit naturam ejus simplicis per quod jus consortis conservatur. Calder. *consilio* 22. *de Præbend.* quam regulam pluribus exemplis exornat Felin. *in cap.* 1. *num.* 6. *ad med. vers. Et dixit de præscript.* & fusiùs dictum est suprà *n.* 27. 35. & 41. At per familiam privatam, quæ immemorabilem probavit, servatur Jus utriusque, per universitatem verò, si defecerit in aliqua probatione, Jus utriusque perimitur. Ergò hoc mixtum assumit naturam personæ privatæ.

82 Ultimò, hanc opinionem in Jure patronatûs mixto æquali portione universitatis & privatorum sæpiùs secuta est Rota, & in specie apud Achill. *decis.* 4. *de Jure patron. sub num.* 2. *vers. Tamen*, & *in causa Aurien. Parochialis* 5. *Decemb.* 1605 coram Manzanedo quæ habetur impressa *in Recentior. decis.* 154. *part.* 2. *in Fesulana Juris patr.* 8. *Februar.* 1610. coram Cavall. ut *decis.* 219. *part.* 1. *recent.* & *in Pampilo-*
83 *nen. Juris patr.* 24. *Maii* 1613. coram Pamphilio, & in propriis terminis, etiamsi Jus patronatûs sit universitatis pro majori parte, non tamen præsumi ex usurpatione, tradit Menoch. *lib.* 3. *præsumpt.* 90. *sub n.* 15. *vers. Non est omittendum*, & resolvit Rota *in causa Firmana Altaris de Doriis* 15. *Februarii* 1610. coram Lugdunens. & in impressis *decis.* 224. *part.* 1. & *decis.* 256. *part.* 2. *recent.* Rationes autem, quibus movetur præcipuè sunt infrà scriptæ.

Ratio prima; quia si universitas acquisivisset Jus patronatûs usurpatione, non fuisset passa ut alii compatroni unà id Jus acquirerent, nec eos admisisset, sed ipsa totum usurpasset. Undè sequitur, ut vel Jus patronatûs non usurpaverit, sed justo titulo acquisierit unà cum privatis personis, vel sal-
84 tem illud non usurpaverit Ecclesiæ, sed potiùs præscripserit contra privatos, quod non improbatur à Jure, Abbas *in c. Querelam n.* 9. *de elect.* Rota *diversar. part.* 1. *decis.* 229. Idque in hac causa est satis considerabile, quia cùm tres privati habeant tres voces, reliqui verò septem, sæpè potest dari casus, ut major pars universitatis vincatur à minori, si illi adhæreant tres privati; puta si quatuor Laici præsentent unum, tres verò unà cum tribus Ecclesiasticis alium; nam præfertur præsentatus à tribus Laicis, & tribus Ecclesiasticis tanquam à majori parte.

85 Ratio secunda decisionum est, quia usurpatio quæ in sola universitate præsumitur, privatis personis nocere non debet; cùm æquum non sit ut in re individua quis patiatur detrimentum ratione societatis, Gemin. *in cap. unico in fine de Jure patron. in* 6. & Abb. *in cap. Dilectus n.* 5. *de offic. leg.* Rota *decis.* 574. *n.* 10. *part.* 1. *divers.*

Ratio tertia, quia etsi Universitas succumberet in probatione Juris patronatûs, non ideò tamen Ecclesia esset libera, quia nihilominùs remaneret sub servitute Patronatûs privatorum, undè quoad libertatem Ecclesiæ parùm refert præsumptio usurpationis.

Neque obstat quòd hæc ratio non procedat hoc casu, in 86
quo cum probationes utriusque simplicis sint commixtæ & inseparabiles; sublato Jure Universitatis, tollatur etiam Jus privatorum, cùm Ecclesia non possit esse pro parte, libera & pro parte, serva.

Nam respondetur quamvis ex illa concessione Ordinarii Pampilonensi videantur probationes utriusque partis esse individuæ, nihilominùs hoc non excludere quin privati possint etiam aliundè haurire suas probationes: & jam petunt se admitti ad probandam immemorabilem, quæ si probabitur, simul constabit etiam Jus privatorum cœpisse ante illam concessionem, cùm immemorabilis sit infinita, & capiat omne tempus. Rota *in causa Placentina decimarum* 10. *Aprilis* 1596 coram Orano.

Ultimò, hanc opinionem videtur jam approbasse S. Congregatio Concilii in causa illa Fesulana Juris patronatûs, nam ex novem Cardinalibus, excepto Piatto & Camerino, qui contrarium senserunt, & Nazareth, qui rem dubiam & periculosam existimavit; reliqui omnes censerunt in Jure patronatûs hoc mixto Universitatis, & privatorum non requiri probationes quas requirit Concilium, ubi viget præsumptio usurpationis. Quod & priùs decisum fuerat in causa Aurien. ut in declaratione infrà scripta, videlicet. Parochialis Ecclesia de Paulo Aurien. Diœcesis prætenditur de Jure patronatûs Parochianorum dictæ Ecclesiæ pro quarta parte, item trium familiarum aliorum Laicorum nobilium extra Parochiam commorantium ex aliis duabus, necnon unius Monasterii Monialium pro reliqua parte. Supplicatur declarari an in hujusmodi Patronatu ratione mixturæ requiratur probatio, de qua *in c.* 9. *sess.* 25. ejusdem Concilii *vers. In iis verò personis*, vel sufficiat probatio, de qua suprà *in eod. cap.* vers. *ut igitur die* 15. *Maii* 1603. Sacra Congregatio censuit sufficere eam probationem quæ requiritur in personis in quibus non præsumitur usurpatio.

Superest nunc respondere ad nonnullas contrariæ partis oppositiones quæ magis urgere videntur.

Et primò non obstat quòd jus patronatûs sit indivisibile; & in casu indivisibili potentius trahat ad se minùs potens, lege *Quæritur*, ubi Bart. *n.* 3 *ff. de statu hominis*; & magis dignum trahat ad se minùs dignum, quà ratione si privatus habeat rem communem cum Ecclesia, utitur jure Ecclesiæ ut requiratur longior præscriptio quæ necessaria est contra Ecclesiam, Decian. *cons.* 88. *n.* 25. *lib.* 2. Potentiorem autem esse universitatem & digniorem personâ & familiâ privatâ, non est dubitandum.

Respondetur enim eam regulam ut potentius trahat minùs potens vel magis dignum trahat minùs dignum, procedere ubi est favor potentioris ut trahat & non trahatur, secùs autem est cùm est favor potentioris & dignioris ut trahatur & non trahat, ita ex mente Doctorum declarat Puteus *dec.* 157. *in fine*; & aliàs perpendit Sacra Congregatio in jure patronatûs partim Ecclesiastico, partim laicali, ut fusè ostensum est suprà *in* 3. *quæstione*, at in casu nostro negari non potest Universitatis quæ potentior & dignior est, favorem esse ut trahatur à persona privata ad faciliorem probationem, non autem ut illam trahat ad difficiliorem, ergò &c.

Non obstant secundò quòd si admitteremus hanc opinionem dispositio Concilii redderetur illusoria, quia Universitates & aliæ personæ in quibus præsumitur usurpatio, semper possent assumere in sui consortium personam privatam, ut hoc pacto à graviori illo onere quod illis Concilium imposuit relevarentur.

Nam respondetur hanc fraudem nullo modo esse verisimilem quia cùm in principio præsentationum hæc admissio privatæ personæ in nihilo suffragetur Universitati, imò illius jus diminuat nec suffragari possit, nisi ut cùm de patronatu erit controversia, probatio sit levior, si quereretur Universitatem hoc fine cœpisse admittere personam privatam ut indè ad centum annos patronatûs probatio facilior existeret, quod præsumere quàm sit absurdum nemo non videt.

Secundò respondetur rationem propter quam Universitas 87
& alii potentes usurpasse præsumuntur, eam præcipuè esse quòd Episcopi non sint ausi illis contradicere, Puteus *dec.* 57. *in fine lib.* 1. at hæc ratio non militat cùm admiscetur persona privata, quia si Episcopus non audet contradicere Universitati, cur non audebit contradicere personæ privatæ, præsertim cùm Ecclesiæ intersit Patronos non esse plures & Episcopi regulariter sint infensi patronatibus.

Ac demum respondetur in casu hoc Pampilonensis actus simultaneos præsentationum cœpisse longè ante Concilii publicationem, quo tempore Universitas non poterat divinare futuram dispositionem Concilii per quam arctari deberet ad duriorem probationem quàm de jure communi requireretur. Undè hoc principium omninò excludit præsumptionem quòd universitas asciverit personam privatam hoc fine ut eximeretur à duriore probatione.

clesiasticorum, quale censeatur, & num. 71.
50 Patrono Laico habenti unam vocem an inferatur præjudicium ex concursu, si Ecclesia compatrona habeat duas voces, & num. 72.
51 Juri patronatûs etiam Ecclesiastico quandòque derogatur, licèt derogatio non sit necessaria.
53 Compromissum de causa Ecclesiastica fieri potest in duos Laicos ob adjunctionem unius Clerici.
54 Excommunicatorum corpora non sunt exhumanda, si à fidelibus discerni non possint.
55 Oleo non consecrato si modicum consecratum misceatur, totum fit consecratum.
56 Appellatio unius prodest omnibus, si defensio sit communis, & eadem ratio vincendi.
57 Privilegium unius in individuis trahitur ad omnes.
58 Causa individua plurium Laicorum, & unius Clerici agi debet coram Ecclesiastico.
59 Præsentatio unius tantum ex compatronis omnium possessionem conservat, & num. 73.
60 Præfertur inter plures, qui certat de damno evitando.
61 Patrono Laico præjudicari non debet ex donatione patronatûs facta Ecclesiæ à compatronis.
62 Jus patronatûs est penes omnes patronos in solidum.
63 Jus patronatûs plurium Laicorum, & unius Clerici censetur Ecclesiasticum, si hoc magis prosit patronatui.
64 Cancellaria derogat patronatui mixto unius Laici & plurium Clericorum, & non dat se reservato.
65 In mixtis naturalibus indifferenter attenditur quod potentius agit, in mixtis Juris quod est favorabilius.
67 Dotis augmentum non sufficit ad acquisitionem Juris patronatûs, sed requiritur totalis dotatio.
68 Jus patronatûs potest acquiri ex solo privilegio Apostolico.
69 Mixtionem non efficiunt multa paucis, & magna parvis apposita, & mictio eorum non est, quæ sunt diversi generis.
73 Patrono Ecclesiastico non præsentante infra legitima tempora, instituendus est præsentatus à patrono Laico.
74 In Jure patronatûs mixto septem Officialium Laicorum nomine Universitatis Laicalis, & trium Ecclesiasticorum privato nomine præsentantium an requirantur probationes, quas exigit Concilium Tridentinum in potentibus, & n. seq. usque in finem.
75 Mixtum assumit naturam simplicis, quod facit actum valere, & est favorabilius.
76 Qualitatibus duabus concurrentibus, quæ diversam habent naturam, attenditur illa quæ magis favet juri communi.
77 Jus patronatûs de jure communi probatur ex immemorabili etiam in personis potentibus, & Universitatibus.
78 Jus patronatûs Universitatis de jure communi an præsumatur ex usurpatione, & n. 87.
79 Parochiani in Italia cœperunt Jus patronatûs usurpare propter recessum Curiæ.
80 Concursus non requiritur in Parochiali Juris patronatûs pro una parte Laicalis, & pro duabus Ecclesiastici.
81 Mixtum assumit naturam ejus simplicis, per quod jus consortis conservatur.
82 Jus patronatûs mixtum æquali portione Universitatis, & familiæ privatæ non requirit probationes à Concilio Tridentino præscriptas in potentatibus.
83 Jus patronatûs pro majori parte universitatis non præsumitur ex usurpatione & num. seq. usque in finem.
84 Præscriptio juris patronatûs contra privatum non improbatur à jure.
85 Usurpatio juris patronatûs quæ in universitate præsumitur, privatis personis nocere non debet.
86 Immemorabilis est infinita, & capit omne tempus.

1 CUM *propter*. Si patroni laici ad Ecclesiam vacantem intra quatuor menses non præsentant, Episcopus ordinabit Ecclesiam. Vel sic. Si quæstio juris patronatûs laicalis non definitur infra quatuor menses, Episcopus ordinabit Ecclesiam sine præjudicio evincentis. Hoc dicit. Primò ponit dictum. Secundò subjicit protestationem ibi, *Ita quod*.

2 Nota primò, patronos laicos habere quadrimestre tempus ad præsentandum, nam de talibus loquitur hæc littera, ut patet ex parte decisa hic, *laicorum*; id est patronorum, ut exponunt Hostiens. & Joan. Andr. Et hæc est una differentia inter ipsos & patronos Ecclesiasticos, qui habent semestre, etiamsi jus patronatûs à laico acquisierint, ut est casus *in cap. Unico*, §. *Verum infra eod. lib. 6.* Per plures alias differentias habebis infra in secunda quæstione.

3 Secundò nota tempus, ut præfertur, præfixum ad præsentandum currere etiam patronis non valentibus præsentare propter litis impedimentum, quod primo intuitu videtur mirabile, secundum Abb. *in 1. notab.* & contra juris regulam, *ut cap. Quia diversitatem suprà de concess. Præbend.* & *cap. Ne pro defectu, cum concordan.* de quibus hic per gloss. *in verb. Impedimento de elect.* An autem quod hic
4 statuitur in impedimentis habeat locum in patronis ignorantibus, Doctores non conveniunt, Abb. *num. 2. & 3.* concludit non habere locum; quia regulariter tempus præfixum ad eligendum vel conferendum non currit ignoranti, ut *d. c. Quia diversitatem*, & dicit se reperisse postmodum ita tenere Federicum de Sen. *consil.* 124. aliàs est *consil.* 129. & incipit, *casus talis est num.* 2. sed re vera Federicus loquitur de patrono impedito, non autem ignorante & text. in *d. cap. Quia diversitatem*, pariformiter disponit de patronis impeditis ac de ignorantibus. Item allegat Joan. Andr. in *c. 2. de supplen. neglig. Prælator.* qui *num.* 10. *in verb. Ex tunc*, simpliciter ait semestre tempus ad præsentandum currere à die notitiæ & ita Abbas reprobat Petr. de Anchar. contrarium tenentem, *hic num.* 2. sed illum tuetur & motivis Abbatis respondet Joan. de Anan. illius auditor, *n.* 3.

5 Tertiò nota, quæstionem super patronatu laicali esse terminandam infra quatuor menses ut hic & in *cap. Quoniam*, *supra eod.* cùm tamen quæstio super patronatu Ecclesiastico infra semestre sit decidenda ut *in c. Eam te*, ubi omnes notant, *supra eodem*. Ratio differentiæ est, quia patronus laicus habet quadrimestre tempus ad præsentandum, ut dictum est *in 1. notab.* & propterea litis decisio non expectatur ultra quatuor menses; Ecclesiasticus verò habet sex menses & ideò exitus litis expectatur usque ad lapsum sex mensium ut sic utroque casu reguletur à termino ad præsentandum præfixo ut per Abb. *n. 4. vers. in gloss.* 1. Ad quod tamen vide plures declarationes, quas posui *in dict. cap. Quoniam in ult. notab.*

6 Ultimò nota, ubi cursus temporis non fundatur super negligentia ad superiorem devolvi ipsum jus ordinandi Ecclesiam, non autem modum ordinandi, quia Episcopus non tenebitur instituere ad præsentationem patronorum, sed poterit liberè Ecclesiam conferre ut hic per Butr. *in 2. notab.* & 7
Joan. de Anan. *n. 2.* licèt ex devolutione & libera collatione hujusmodi nullum præjudicium patronis generetur in futuris vacationibus ut hic deciditur in fine.

Quæro, an Episcopus Parochialem Ecclesiam juris patronatûs laicorum conferens jure devoluto, eo quòd patroni infra quatuor menses non præsentaverint, aut quæstio super patronatu infra dictum tempus non fuerit decisa, teneatur servare formam examinis per concursum à Concilio Trident. præscriptam *cap. 18. sess. 24.* in Parochialibus liberæ collationis. Quod est quærere, posita decisione S. Congregat. qua declaratum fuit Parochiales juris patronatûs laicorum non subjacere concursui, an idem procedat in hujusmodi Parochialibus, quarum collatio ob lapsum tempus patronis laicis ad præsentandum à jure statutum ad Episcopum est liberè devoluta.

Tria sunt quæ aliquale dubium facere videntur. Primum quia cùm parochiales juris patronatûs laicorum statim cùm vacant non subsint formæ concursûs, nec patronis præsentatio auferatur; licèt patronus posteà non præsentaverit & collatio ad Episcopum pertineat, videntur permanere in libertate ut concursui non subjaceant ex eorum primordiali natura quæ semper est attendenda, *l. Assumptio in princ. ff. ad municipal. & de incol. cum simil* Secundum quia in hujusmodi parochialibus non possunt habere locum verba Concilii inducentis formam concursûs, nam Concilium *cap. 18. sess. 24.* mandat Episcopo ut post vacationem intra decem dies vel aliud tempus à se præscribendum idoneos aliquot Clericos nominet, cum his quæ sequuntur. Quæ sine dubio observari non possunt in his Parochialibus, in quibus post vacationem intra quadrimestre tempus competens patronis laicis ad præsentandum juxta hoc Capitulum & *c. 1. §. Verum infra eodem lib. 6.* nihil licet Episcopo attentare, quod ad dictum Parochialium concursum pertineat.

Tertium, quia in Parochialibus, quarum collatio ad Episcopum pertinet, lapso tempore semestri à die vacationis & 8
non facta electione magis idonei, collatio devolvitur ad Sedem Apostolicam; & Episcopus concursum ampliùs instituere non potest juxta Constitutionem Pii V. quæ incipit, *In conferendis*, in Bullar. *tom. 2. pag.* 219.

Sed his non obstantibus verius esse videtur in hujusmodi 9
Parochialibus de tempore lapso & non facta præsentatione concursum esse ab Episcopo instituendum. Nam cùm ob non factam in tempore præsentationem collatio fit ad Episcopum liberè devoluta ut hic & *in c. Quoniam & c. Si verò supra eodem*, in hoc casu habent locum & verba, & ratio Concilii. Verba quidem, quia Concilium loquitur de Parochialibus vacantibus conferendis. Ratio quia expedit animarum saluti hujusmodi Parochiales per magis idoneos gubernari, quæ est ratio à Concilio expressa in princip. *d. c.* 18.

Non obstat quòd hæ Parochiales cùm vacant non subjaceant concursui. Quia id procedit donec durat tempus patronis præfixum ad præsentandum, ne illis præjudicetur & laici

à fundationibus retrahantur, juxta notata *in c. 2. in gloss. in verb. Collatio, de præbend. lib. 6. in c. Dilectus suprà de offic. leg. & in c. proximo infra eodem.* Quæ ratio post tempus lapsum, præsentatione non secuta, omninò cessat; cùm tempus lapsum absorbuerit jus patroni laici & illud in Episcopum transtulerit ut hic, & in concordantibus supra allegatis. Undè patrono non præjudicatur, non observando formam concursûs, cui secundum præsentem Parochialis statum locus esse potest.

10 Et ad hoc optimè facit decisio Sac. Congregationis, quæ Rotæ consulenti, an inter plures ab eodem patrono laico ad Parochialem vacantem cumulativè præsentatos esse deberet locus concursui? Respondit debere. Ex qua decisione colligitur etiam in his Parochialibus servandam esse formam concursûs, ubi illa sine præjudicio patroni observari potest.

11 Similiter non obstat quod in hujusmodi Parochialibus non possit Episcopus intra decem dies idoneos Clericos nominare vel edictum apponere. Quia respondetur id tempus incipere à die quo ad Episcopum devoluta fuerit collatio & cessaverit impedimentum, *c. 2. cap. Quia diversitatem*, & hic glos. *in verb. Intra sex de concess. præb.* gloss. 1. *in cap. Cùm accessissent de Cons.* & sic forma ad unguem poterit observari.

12 Quæ responsio etiam satisfacit Constitut. Pii V. quia tempus bimestre institutioni Episcopi & devolutioni ad Sedem Apostolicam præfixum incipere debet à die lapsi termini ad præsentandum, cùm ante illud tempus nihil sit quod Episcopo imperari possit, qui non potest illud coarctare, Felin. *in c. Bertoldus num.* 122. *de re judic.* & sic ante illud tempus non est locus Constitutioni inducenti devolutionem ob negligentiam Episcopi, ut patet ex ejus lectura, facit text. *in c. Super eo de appell. & in d. cap. Quia diversitatem* & quod notat gloss. *in c. Sæpè in verb. Careat de Appellat.*

Prædicta tamen ita temperanda videntur, ut Episcopus si velit conferre Parochialem post dictum tempus absque præsentatione lapsum, teneatur servare formam examinis per concursum. Et ita decisum à S. Congreg. Conc. 29. *Novemb.* 1600. nempè faciendum esse concursum pro Parochiali juris patronatûs laicalis; cujus provisio ob negligentiam patroni non præsentantis intra quadrimestre devolvitur ad Episcopum. Cæterùm an possit etiam lapso tempore admittere præsentationem patroni laici ex gratia juxta opinionem Gayi. & Card. quos refert & sequitur Lambertinus *in tract. de jure patr. in 2. par. 2. lib. in 27. art. 1. quæst. princ. pag.* 273. determinare nunc non est opus.

Secundò quæro generaliter, in quibus differant Patronus Laicus, & Ecclesiasticus.

13 Complures differentias recensent hic Host. in princ. Joan. Andr. *n. 2.* Henric. Boich. *in princ.* Butr. *n. 4.* Card. *n. 2.* Anchar. *n. 4.* Abb. & Jo. de Anan. ambo *n. 5.* quæ his carminibus continentur.

Clericus & Laicus distant per plura Patroni:
Pœnitet, & tempus, subjectio, pœnaque forsan,
Et ratio, & titulus, donum conjungitur istis.

Pœnitet, quia Laicus potest variare, & alium præsentare, sed non Ecclesiasticus, ut legitur & notatur *in c. Cùm autem*, supra eodem. *Et tempus*, quia Laicus habet quatuor menses ad præsentandum, Ecclesiasticus sex, ut dixi suprà *in 1. notab. Subjectio*, magis enim adstrictus est potestati Ecclesiæ Patronus Ecclesiasticus, quàm Laicus respectu collationis & derogationis, ut patet in eo quod legitur, & notatur infrà *in cap. proxim. & in cap. Dilectus suprà de offic. leg. pœnaque forsan*: nam Patronus Ecclesiasticus præsentando scien-
14 ter indignum, privatur eâ vice potestate præsentandi, ut *in cap. 2. de supplen. neglig. prælat.* Laicus verò non, secundum quosdam, Hostiens. & Henric. Boich. idem in Patrono Laico, & probatur secundum eos in Authen. *Ut Clerici qui recedunt*, §. *fin. Coll. 5. & de Sanctiss. Episc.* §. *Si quis Oratorii domum tollat 9. & de Eccles. tit.* §. *Si quis ædificationem in fin. collat. 9.* Idem tenet Innocentius *in cap. Proposuit, de filiis Presbyter.* Et hanc opinionem contra Jo. Andr. Butr. & Card. latè tuetur, & verissimam dicit Abbas *in c. Cùm vos num. 5. suprà de offic. ordin.* ubi etiam pro hac parte allegat Rota *decis.* 205. & Bart. *in l. Cùm quidam, ff. de leg. 2.* Sed quia in hoc articulo sunt opiniones, idcircò dicitur, pœnaque forsan. *Et ratio*, quia Patrono Ecclesiastico redditur ratio de temporalibus, ut *in cap. Ex litteris in fin. supra eod. & in c. Cùm & plantare*, §. *in Ecclesiis, infra de priv.* non autem Patrono Laico, cùm hoc non reperiatur jure cautum. Neuter tamen illorum debet se ingerere in perceptione fructuum, alioquin incidunt in pœnas à Conc. Trid. inflictas *in cap. 9. vers. Patroni autem sess.* 25. *Titulus*, quia invito Patrono Laico præsentatur Clericus ad titulum bene-
15 ficii per ipsum Rectorem, ut *in cap. Postulasti*, cum ibi notatis, *infr. eod.* secùs invito Episcopo Patrono, ut hic in
16 gloss. 1. idem videtur in alio Patrono Ecclesiastico, de quo tamen dic, ut hic per Cardin. & Abbat. *Donum*, quia Jus patronatûs potest donari personæ Ecclesiasticæ sine consensu Episcopi, sed non sæculari, ut *in cap. Istud supra eod.* Hæc tamen differentia quamvis communiter à Doctoribus assignetur, tamen non est propria ad distinguendum inter Patronum Ecclesiasticum, & Patronum Laicum, nam nec Patronus Ecclesiasticus potest donare Jus patronatûs Laico sine Diœcesani consensu, ut *in cap. Significasti, & cap. Ex insinuatione, supra eodem*, & advertit Card. *hic n. 2. in fin.* Suprà dictis septem differentiis Abbas *hic* ad finem addit octavam; quia Patronus Ecclesiasticus habet custodiam Ecclesiæ vacantis, & non sæcularis, ut *in cap. Bonæ de appellat.* 17
Item dicit novam differentiam colligi posse ex dictis Innoc. 18
in d. c. Cùm & plantare de privileg. Nam si imponatur collecta Episcopo per se, & Clericis Patronis pro se, Ecclesia debet conferre, & contribuere simul cum Clericis, non autem cum Episcopo, ut ibi per Innoc. *nu. 3. vers. Hæc ratione videtur*, & ita Ecclesia Patronata debet Patronum Clericum in hujusmodi oneribus adjuvare, secundum Abb. qui tamen succinctè & obscurè loquitur. Fortè intellexit Ecclesiam teneri sublevare à collecta, & ut suprà imposita Patronos Clericos, secundum Innoc. sed non Patronos Laicos, cùm hoc non reperiatur jure cautum. Hodiè decima differentia habetur in decreto Concilii Trid. *cap. 18. sess. 24.* in provisione Parochialium Ecclesiarum. Nam si Ecclesia sit Juris patro- 19
natûs Ecclesiastici, ac institutio ad Episcopum, & non alium pertineat; Patronus eligit digniorem inter probatos ab examinatoribus, eumque præsentat Episcopo, ut ab ipso instituatur. Cùm verò institutio facienda est ab alio, quàm ab Episcopo, tunc Episcopus solus ex dignis eligit digniorem, quem Patronus ei præsentat, ad quem spectat institutio. Sed si Ecclesia sit juris patronatûs laicorum, Patronus præsentat 20
quem maluerit; & sic præsentatus examinari debet ab examinatoribus deputatis & ab Episcopo institui, si idoneus repertus fuerit.

Tertiò quæro, an forma examinis per concursum obser- 21
vanda in Parochialibus juris patronatûs Ecclesiastici ex Decreto Concil. Trid. *d. c. 18. sess. 24.* vers. *Si verò observari etiam debeat in Parochialibus juris patronatûs, partim Ecclesiastici & partim laicalis.*

Cùm relatum fuerit S. D. N. antiquam decisionem in Sacra Congregatione editam quâ declaratum fuit in Parochialibus patronatûs mixti observandum esse formam examinis per concursum, diversas pati difficultates. Sanctitas Sua mandavit, ut idem articulus in eadem Congregatione iterùm discute- 22
retur. Cùm hoc dubium tunc fuisset propositum ad probandum in hujusmodi Parochialibus observandam esse dictam formam examinis per concursum, allegabatur Felin. *in tract. quan. litt. Apostolic. noc. patr. Eccles. n. 6. prope fin.* ubi concludit patronatum mixtum regulari tanquam si esset totus Ecclesiasticus, cùm Ecclesiæ vel personæ Ecclesiasticæ magis prodest, magis autem prodest Ecclesiæ ut servetur forma examinis per concursum, quia hoc pacto dignior & magis idoneus ei præficitur, ut *in d. c. 18. in princ. sess.* 14. ergò attendenda est qualitas Ecclesiasticitatis, ut forma concursûs observetur.

Id confirmari potuisset decisione Rotæ quæ à nonnullis 23
perperàm allegabatur 265. *tit. de grat. & jure patronatûs in antiquis*, aliàs est *dec. 46. in tit. de præb.* in ea enim deciditur ut quamvis in beneficiis de jure patronatûs laicorum non intret reservatio de qua *in c. licet de præb. in 6.* tamen collatio facta per Papam de beneficio vacante in Curia absque derogatione juris patronatûs vendicet sibi locum, etiamsi beneficium spectet simul ad præsentationem Clerici & laici, quam decisionem sequitur Staphil. *in tractatu de litteris grat. titul. de modo & forma impetrand.* §. *jus patronatûs n. 3.* quomodò probetur Æneas de Falcon. *in tractatu de reservat. q. 4. effect. 14.* & Ferret. *cons.* 132. *n. 4.* fundamentum decisionis est, quia magis dignum trahit ad se minùs dignum, *c. per tuas de arbitrar. l. 1. ff. de verb. significat. cum simil.* aliud fundamentum adducit Æneas de Falcon. *loc. cit.* argu- 24
mento sumpto ab usu patrisfamilias & à stilo Curiæ, videlicet quia Papa passim & indistinctè derogat patronatui mixto in 25
totum, quod si tale jus patronatûs judicaretur laicale, non derogaret nisi pro medietate, ergò stilus Curiæ videtur interpretari tale jus patronatûs magis pro Clericali quàm laicali ex quo in totum derogat.

Contrarium tamen verius esse videtur, nam cùm quæritur an patronatus mixtus laicalis vel Ecclesiasticus censeri debeat, ea est receptissima distinctio ut attendatur illa qualitas quæ in casu de quo quæritur est magis privilegiata & magis favet patronatui. Feder. de Sen. *cons. 65. n. 2.* qui ab omnibus ad id allegatur, licèt non ita explicitè id dicat Felin. *in tractatu quan. litter. Apost. n. 6.* Lambert. *de jure patr. 1. q. princ. lib. 1. part. 1. art. 6. n. 4. & 26.* Joan. de Sel. *in tractatu de benef. par. 2. q. 3. n. 47.* Put. *dec. 157 n. 6. lib. 3.* Covar. *pract. q. c. 36. n. 5.* vers. *Tertiò opportunè*, ubi testatur hanc esse communem opinionem.

Et ratio est quam tradit gloss. ab omnibus approbata *in c. 1.* in verbo *Ecclesiasticus de jure patronatûs in 6.* quòd propter communionem non privilegiatus sortitur naturam privilegiati

tus *in cap. Significaverunt, de except.* Quin imò etiam cessante Juris dispositione, constat de Jure Clericorum prædictæ Ecclesiæ ex testibus, qui benè deponunt de visu & auditu à majoribus per tempus immemorabile solum Capitulum, & Clerum semper in omnibus vacationibus elegisse Archipresbiteros, & Episcopum confirmasse; in jure enim eligendi attenditur usus, & consuetudo per testes probata, *cap. Cùm Ecclesia Vulterana, vers. Cùm per testes*, ubi Abbas post alios *n.* 10. *de elect. cap. Cùm dilectus, de consuetud. cap. Abbate in fin. de verbor. significat.* Rota *decis.* 11. *n.* 2. *de consuet. in antiq.* Quod etiam comprobat electio confirmata ab Episcopo anno 1482. & alia confirmata ab ejus Vicario generali anno 1547. præsertim cùm in illis confirmationibus tam Episcopus, quàm Vicarius asseruerint electionem Archipresbiteri ad Capitulum antiquissimâ consuetudine pertinere, Rota *decis.* 12. *de Jure patron. in novis.*

02 Ad tertium dubium videtur respondendum, jurisdictionem in Clericos dictæ Ecclesiæ ad Archipresbiterum pertinere, quia testes clarè deponunt de visu & auditu à majoribus ab immemorabili tempore Archipresbiterum cognovisse de causis criminalibus, civilibus & mixtis, condemnando, absolvendo, & componendo, scientibus, & non contradicentibus Episcopis, & per consequens jurisdictionem præscripsisse, *cap. Auditis*, ubi omnes, *de præscript. cap.* 1. *eod. tit. lib.* 6. *cap. Cùm personæ, de privileg. eod. lib.* Bart. *in l.* 4. *n.* 4. *in fin. ff. Uti possidetis* & de Archipresbiteri jurisdictione contra Episcopum fuit decisum in Rota *in causa Volterrana jurisdictionis* 15 *Aprilis* 1584. *coram Orano.* Accedentibus maximè antiquissimis scripturis continentibus actus jurisdictionales, videlicet processus coram Archipresbiteris confectos. Facit Paris. *cons.* 34 *n.* 36. *lib.* 4. Neque enim est dubitandum, quin Archipresbiter, vel alius inferior Episcopo possit nedùm in civilibus jurisdictionem, sed etiam merum, mixtumque Imperium puniendi, excommunicandi, coërcendi in criminalibus, & mixtis causis in Canonicos & Clericos Collegiatæ Ecclesiæ præscribere, Rota *decis.* 2. *de præscript. in novis*, Calder. *cons.* 2. *eodem tit.* Felin. *in d. c. Auditis n.* 2. Abb. *in cap. Cùm contingat n.* 10. & 18. *de foro compet.* Nec obstat Concilium Tridentinum *sessione vigesimâ quartâ de reform. cap.* 20. §. *Ad hæc*, quo cavetur ut causæ criminales & Matrimoniales non inferiorum judicio, sed Episcopi tantùm examini & jurisdictioni relinquantur. Quoniam Concilium ibi non sustulit immemorabilem consuetudinem, ut re diligenter discussâ, aliàs censuit Sacra Congregatio ejusdem Concilii Interpres, hoc autem casu immemorabilem consuetudinem probant testes cum requisitis glossæ ultimæ *in d. c.* 1. *de præscript. lib.* 6. an autem jurisdictio hæc Archipresbitero competat privativè ad Episcopum, regula est jurisdictionem inferiori aequisitam ex consuetudine vel præscriptione competere in dubio privativè ad Episcopum vel alium Superiorem, ut firmant Abbas *in cap. Pastoralis n.* 7. *vers. Quoad secundum* & Felinus hic post eum *in* 8. *limit. de Offic. Ordin.* & idem Abbas in præallegato *c. Auditis* n. 7. *vers. Aliud & singulare de præscript.* Si tamen ex adverso probaretur Episcopos eodem tempore exercuisse actus jurisdictionales in prædictis causis, tunc ingens esset controversia, an jurisdictio inter Episcopum & Archipresbiterum esset cumulativa, an verò potiùs Episcopi actus interrupissent præscriptionem Archipresbiteri per ea quæ tradit Paris. *in d. c. Auditis* & aliàs in Sacra Congregatione latè deducta fuerunt in causa jurisdictionis inter Episcopum Burgi Sancti Domini & Præpositum Buxeti, de quo articulo dic ut scripsi latissimè in prædicta Decretali *Auditis à num.* 2. *usque ad n.* 19.

DE CENSIBUS EXACTIONIBUS ET PROCURATIONIBUS.

Gregorius Constantino Episcopo.

CAPUT IV.

LIcèt multùm: & infrà. Dixit quoque prædictus cæcus, quòd ad collectas inter alios pariter compellatur, quòd fieri non permittas, quia eum, quem cæcitas sua gravat, inhumanum est nimis in collectione affligere; cui debuerat ex collectis, si esset necessitas, misereri.

SUMMARIUM.

1 CÆcus ad collectas cogi non debet.
2 Cæcus est persona miserabilis, & peccatum est inhumanitatis eum affligere in solutione collectæ, & n. 12. & seq.
3 Afflictis non est addenda afflictio, & n. 12. & seq.
4 Cæco inopiâ laboranti subveniendum est per impositionem collectæ.
5 Pauper quomvis directè agere non possit contra divitem, ut sibi subveniat, potest tamen Judicis Ecclesiastici officium implorare, ut eum compellat.
6 Jus Canonicum an potuerit statuere, ut cæcus Laïcus ad collectas cogi non debeat etiam in terris Imperii, & n. 12. & 21. usque ad n. 29.
7 Ecclesia jurisdictionem exercet etiam in Laïcos, ubi agitur de violentia, & peccato, & n. 13. & 14.
8 Cæcus est de foro Ecclesiæ tanquàm miserabilis persona.
9 Cæcus non pauper, an ad collectas teneatur, & de quo cæco intelligatur hoc capitulum, & n. seq. usque ad numer. 15.
10 Pauperes ad collectas non sunt cogendi.
11 Declaratur.
13 Misericordia quid sit.
14 Misericordiam non impendentes constitutis in miseria dicuntur negare Christum, qui misericordia est.
15 Cæcus non pauper à quibus collectis sit immunis, & num. seq. usque in fin.
16 Monachulus ab oneribus non excusatur.
17 Surdus, & mutus ab oneribus civilibus sunt immunes, non autem ab oneribus patrimonialibus. Declaratur, num. 24.
18 Debilitas corporis excusat ab oneribus personalibus, quæ corpore, non quæ consilio adimplentur, & n. 23.
19 Collecta, quæ imponitur personis pro rebus, est onus patrimoniale.
20 Miserabiles personæ immunes sunt ab oneribus personalibus, & realibus extraordinariis, non autem ab ordinariis.
21 Et an Jus Canonicum in hoc discrepet à jure civili, & n. seq. usque ad n. 25.
22 Canones à Legibus discrepantes in materia civili, & inter Laïcos servari debent in terris Ecclesiæ, non autem in terris Imperii.

23 Cæcus si sit sapiens cogi potest ire ad Concilium & consulere.
24 Immunitas à muneribus publicis includit extraordinaria tantùm, nec porrigitur ad ordinaria.
25 Jus Canonicum ubi aliquid reperitur expressè decisum quod Jure Civili sit dubium, servari debet decisio Juris Canonici etiam in foro civili.
26 Jus Canonicum prævalet Juri Civili, etiam in Terris Imperii ubi agitur de naturali æquitate.
27 Item ubi rigor Juris Civilis induceret iniquum.
28 Item in causis miserabilium personarum.
29 Munera ordinaria quæ sint & quæ extraordinaria & n. seqq. usque in finem.
30 Collecta an sit munus extraordinarium & an ex Statuto inferiorum possit fieri ordinarium.

1 LIcèt. Cæcus ad Collectas cogi non debet. Hoc dicit secundum communem & veriorem intellectum, ut dicam infrà in prima quæstione, sed secundum alium intellectum hoc intendit. Cæcus & pauper ad collectas non tenetur. Dividitur in duas partes. In prima ponitur cæci conquestio, in secunda provisio, hic *quod fieri.*

2 Nota primò hic *inhumanum est nimis*, cæcum esse personam miserabilem & peccatum esse inhumanitatis eum affligere in solutione collectæ. Vetus codex Tarraconen. habet *inhumanitatis est*, ut refert Anton. August. *in notis ad primam collect. Decretal. lib.* 2. *tit.* 9 *de restit. spoliat. c.* 7. & exponitur hic inhumanitas pro feritate & crudelitate, prout hanc ipsam literam exponit Albertus de Rosate in Dictionario in verbo *Humanitas*; & sentit glossa ad textum relata in clem. *Quia contingit post princ.* in verbo *inhumaniter de Relig. domib.* de quo plenius infrà *n.* 12. & *seqq.*

3 Secundò nota hic *affligere*, non esse addendam afflictionem afflictis concordant *c.* 1. *de Cleric. ægrot. c. cùm percussio* 7. *q.* 1. *c. indicas* 3. *q.* 9. & hic notat glossa in verbo *misereri* & Hostiensis num. 2. & latiùs dicam infrà *dicto num.* 12. & *seqq.*

4 Ultimò nota hic *cui debuerat ex collectis*, cæco inopiâ laboranti subveniendum esse per impositionem collectæ. Et ita est hic textus valdè notabilis, qui ad hoc non consuevit allegari pro opinione gloss. *in cap. Sicut in verb. Esurientium* 47. *distin.* quòd pauper, quamvis directè agere non possit contra divitem ut sibi subveniat, potest tamen eum denunciare & implorare officium judicis Ecclesiastici, ut illum compellat ad conferendum *cap. Dilectissimis*, 12. *quæst.* 1. nam si quandò fames & penuria & rerum omnium egestas opprimit mundum, sciamus hoc ex ira Dei descendere, qui in pauperibus, si non accipiant eleemosinam fraudari se loquitur dicit textus *in c. Revertimini* 16. *quæst.* 1. Nemo enim ab eleemosina excusatur cùm omnes admoneantur, ut conferant non habenti, *c. In singulis* 86. *dist.* Idem firmat Speculator *in tit. de instrument. edit.* §. *Nunc verò aliqua, vers. Sexagesimo septimo*, Abb. *in c. Si quis de fur.* Guillelm. Roville *in tract. de just. & jur. in tit. de divite sine eleemosina num.* 8. *inter tract. commun. tom.* 1. *pag.* 35.

6 Oppono; iste cæcus erat laicus & agebatur hic de negotio merè temporali executionis collectæ; ergò ut inquit glossa 1. & Host. *num.* 2. *in verb. Quod fieri*, quid ad Papam de isto cæco, cùm hæc temporalia ad sæcularem judicem pertineant mero jure *c. Causam quæ, il. secundo, qui filii sint legitimi & c. Quo jure* 8. *distin.* Hinc Petrus Antibolus *in tract. de muner.* §. 2. *num.* 28. *inter tractat. commun. tom.* 1. *pag.* 60. audaciter capit hanc decretalem quod voluerit se immiscere in istis, ponendo falcem in messem philosophiæ legalis & seipsam non intelligens præceperit defendi cæcum ut ad collectam pariter cum aliis non teneatur, ut latiùs dicam infrà *in* 1. *qu. num.* 9. *vers. Prætereà.*

Ad hanc difficultatem submovendam dantur à glossa & Doctoribus plures solutiones. Prima solutio est, quod hic cæcus esset de jurisdictione temporali Ecclesiæ Constantinopolitanæ, cujus Episcopo Gregorius rescribit & gravaretur ab hominibus illius Ecclesiæ ut videtur colligi ex *c.* 1. *suprà de restitut. spoliator.* cujus hoc cap. est pars. Ibi enim hic idem cæcus fuerat spoliatus ab hominibus ejusdem Ecclesiæ, undè jure merito poterat ad Papam habere recursum, ut *c. Si duobus suprà de appellationibus* & ita solvunt Hostien. *hic n.* 1. Joan. Andr. *n.* 4. & Butr. *in fine.* Et propterea Petrus Ambolus *ubi. sup. num.* 29. restringit hunc textum ad ea tantùm loca quæ subsunt Ecclesiæ temporaliter per ea quæ habentur *in c. Novit. suprà de judic.* in textu, & in prima glossa & in Auth. *Quomodò oportet Episcop. in princip. coll.* 1. & notatur *in c. Cùm esset suprà de testam.* & probatur secundum eum *in c. Relatum eodem titul.* Sed hæc solutio divinat ut fatetur Cardinalis *n.* 1. quia nullibi apparet hunc cæcum fuisse subjectum Ecclesiæ in temporalibus & *in d. c.* 1. tantùm dicitur Philagrio cæco campum fuisse occupatum ab Ecclesiæ hominibus qui contendebant illum esse de proprietate Ecclesiæ. Sed an persona cæci subesset eidem Ecclesiæ in temporalibus, necne, textus non dicit; undè nec nos dicere debemus. Prætereà hæc Decretalis non est Gregorii IX. prout inscribitur, nec Gregorii VII. ut adnotavit Contius, nec dirigitur Episcopo Constantinopolitano ut dixerunt nonnulli ex Canonistis nostris; sed ex *lib.* 7. *epist.* 126. *sive* 130. quæ postrema est ejus libri registri Beati Gregorii, scribendum est, *Gregorius Constantio Episcopo Mediolanensi* ut observat Anton. August. *in notat ad primam Collectionem decretal. lib.* 2. *tit.* 9. *de restit. spoliator. cap.* 7. Nullibi autem edocemur Ecclesiam Mediolanensem, tunc temporis exercuisse temporalem jurisdictionem in Civitate Januensi, quam Philagrius incolebat ut in prima collect. decretalium. Secunda solutio est Vincentii 7
asserentis hic agi de violentia & peccato; & hoc respectu Ecclesiam bene potuisse in hoc se ingerere, ut legitur & notatur *in dict. cap. Novit, de judic.* & arg. *cap. Relatum*, 10. *qu.* 1. Quomodò autem peccatum esset & violentia cæcum aditringere unà cum reliquis habitatoribus ad solutio- 8
nem collectæ, plenè dicam infrà *in* 1. *qu. num.* 23. & *seq.* Tertia solutio est, quòd cæcus sit persona miserabilis & ideò de foro Ecclesiæ ut *c.* 1. & 2. 87. *distin.* & notatur *in cap. Significantibus*, in gloss. 1. *suprà de offic. delegator* quæ solutio satis colligitur ex hac littera ibi, *inhumanum est nimis* necnon hic *misereri.* Nam miserabiles personæ dicuntur omnes quibus natura movetur ad miserandum proprer fortunæ injuriam ut per Azor. *in summ. C. quandò Imperator inter pupill. & vid. num.* 4. Rebuffus *in tract. de sent. provision. art.* 3. in gloss. *fin.* & Stephan. Aufrer. ad Guido Pap. *decis.* 566. *in ver. Miserabiles*, undè hanc solutionem cum secunda ponit hic glossa 1. & Host. *n.* 1. & est ex mente Innocen. *in verb. Cæcitas*, dùm dicit, (Nota cæcos defendendos per Ecclesiam) & allegat *c. Desolatis*, 8. *distinct.* Sed fortè est *c. Defensionis* 87. *dist.* & consentiunt Butr. Anchar. Abb. & alii: Et ex his patet Antibolum temerè asseruisse Ecclesiam hoc casu posuisse falcem in messem alienam de quo latiùs dicam infrà *in* 1. *quæst. n.* 12. & *seqq.* & *in secunda à num.* 21. *usque ad num.* 29. Sed in quibus casibus personæ miserabiles & maximè cæcus subsint jurisdictioni Ecclesiæ, scripsi plenè in prædicta Decretali, *Significantibus.*

Quæro, utrum cæcus non pauper ad collectas teneatur. 9
Solutio quæstionis pendet ab intellectu hujus cap. quod legitur dupliciter uno scilicet modo ut intelligatur de cæco qui etiam sit pauper & huic lecturæ quæ magis placet Cardinali in principio videtur suffragari textus *in c.* 1. *suprà de restitut. spoliator.* ad quod hoc cap. venit continuativè, nam ut ibi dicitur, hic idem cæcus Philagrius fuerat spoliatus & sic remanserat pauper. Similiter eidem lecturæ videtur suffragari hæc littera *in verb. Misereri.* Nec obstant illa verba, *si esset necessitas*, quæ videntur importare, ut tunc temporis non esset in necessitate constitutus. Quandòquidem verba illa intelligi possunt de necessitate mendicitatis; & ideò subdit, *misereri*, scilicet miseratione, per quam præstantur eleemosinæ & sic idem cæcus non erat mendicus; adeo ut illi subveniendum foret ex collectione eleemosinarum, erat tamen pauper & consequenter immunis à collectis. Sed seclusa paupertate non dicitur persona miserabilis; & ideò tenetur ad collectas etiam personales, neque excusatur nisi ab oneribus personalibus, quæ ipse per se obire non potest ut concludit Cardin. *hic n.* 2. *in secunda opposit.* & fusiùs *in dict. cap. Significantibus qu.* 6. *de offic. delegator.* Similiter de cæco paupere intelligit hanc litteram Prosdocimus de Comitibus *de differentia utriusque juris num.* 144. Prætereà verba legis ad intellectum iniquitatis trahi non debent cùm lex debeat esse justa, *c. Erit autem lex.* 4. *distinct.* At traherentur si hoc casu intelligerentur de cæco divite nam ut ait Petrus Antibolus in *dict. tractat. de muneribus in* 3. *par. princip. n.* 30. si cæcus sit dives homo & locuples, erit ne æquum, ut ipse sit immunis à collecta in gravamen aliorum collectorum? Certè non, imò iniquum. Ad quod optimè facit secundum eum, *l. Semper*, §. 1. *ff. de jure immunit.* Quòd si objiciatur, Ecclesia tenetur cæcum protegere, respondet, protegat eum secundum jus, non autem contra jus; nam sequeretur maxima iniquitas. Alio modo legitur hoc capitulum ut intelligatur de cæco non paupere. Hæc lectura communiter recipitur à Doctoribus & mihi videtur verior ex considerationibus infrascriptis. Primò enim textus fundat decisionem suam non in ratione paupertatis, sed cæcitatis dicens, quia inhumanum est nimis in collectione affligere eum, quem cæcitas gravat & non dixit eum, quem paupertas gravat. Quod ipsum evidentiùs colligitur ex clausula integra registri Beati Gregorii, undè hæc Decretalis sumpta est, sic enim se habet; *Licèt multum fraternitatem vestram ad servandam sibi justitiam Philagrii portitoris præsentium flagellum cæcitatis invitet; verumtamen quia ad restituenda quæ sibi præjudicialiter offerit detineri, per Nos vos voluit fieri promptiores præsentia ad vos scripta præsidi-*

dimus dirigenda. Hæc ibi. Ex quibus verbis patet, Beatum Gregorium constituisse fundamentum jurisdictionis & justitiam cœci in solo flagello cœcitatis, non autem in paupertate.
10 Refertur ab Anton. August. *in notis ad prælleg. cap.* 7. Præterea si textus intelligeretur de cœco paupere ejus decisio esset de indubitabili. Certum est enim pauperem & inopem excusari à collectis ut notat Baldus *in Authentic. defuncto n.* 12. *Cod. ad Tertullian.* & Gigas *in tractat. de pensionibus quæ* 80. *n.* 3. Anton. de Butr. *in repertorio suo in verb. Collecta*, Franciscus Lucan. *in tract. de fisco in* 3. *par. princip. n.* 7. *inter tractat. commun. tom.* 11. *pag.* 8. Ergò adjungendo paupertati qualitatem cœcitatis, decidisset casum indubitabilem contra textum *in l. Labeo ff. de Carb. edict.* Item qualitas cœcitatis, cui soli hæc decisio innititur supervacuè adjecta fuisset; & qualitas paupertatis incautè prætermissa, quod non est dicendum. Ad hæc textus primò præcipit simpliciter & absolutè ut cœcus ad collectas non compellatur & mox subdit ei subveniendum fore ex collectis si esset necessitas; atque ita exigit ut cœcus sit pauper & in necessitate constitutus in secundo tantùm casu in quo deberet imponi collecta pro illius subventione, non autem in primo casu, cùm agitur de illo gravando in solutione collectæ, argum. leg. *Cùm Prætor, ff. de judic. & v. Nonne de præsumpt. cum simil.* ac præterea si Pontifex in primo casu egisset de cœco egestate laboranti, non subjunxisset posteà in secundo casu conditionem illam, si esset necessitas quæ apertè supponit cœcum tunc temporis non fuisse pauperem & in necessitate constitutum, ut probat textus notabilis in lege *Cùm certus, ff. de tritic. vin. & oleo legato*. Neque his refragatur consideratio Card. quòd iste cœcus esset pauper, sed non mendicus; & conditio illa *si esset necessitas*, referri debeat ad necessitatem mendicitatis, ita ut sit sensus, si cœcus esset in necessitate constitutus & mendicus, miserendum illi esset ex collectis, sed quia non erat mendicus, sed tamen pauper, ad collectas non tenebatur. Quandòquidem hæc consideratio
11 Cardinalis supponit cœcum tunc temporis fuisse pauperem, non tamen in necessitate constitutum; & nihilominùs fuisse immunem à collectis. Quod stare non potest, quia sola paupertas absque necessitate illum non exemisset ab onere solutionis, nam illi tantùm pauperes quorum nota paupertas & illi qui dierim laborant pro victu quærendo, ad collectas non tenetur, ut inquit Petrus de Ubald. *in tractatu de collectis n.* 9. & idem noluit Bald. in Authent. *Defuncto n.* 12. *cod. ad Tertulian.* ubi ait (Pauperes quorum opera vix sufficit ad alimenta, non debere concurrere ad onus impositionis collectæ) allegat glossam ultimam in lege *omnes, la prima, cod. de Anan. & tribut. lib.* 10. & eum sequitur Alexand. in lege quartà, *numero decimo septimo, ff. de re judicata*. Oportet igitur ut pauper ad hoc ut excusetur à collectis in necessitate victûs sit constitutus, ad hoc textus optimus in lege *Curæ*, §. *Inopes* hic *ipsâ non habendi necessitate non sustinent, ff. de muner. & honor.* cujus contrarium supponit illa conditio si esset necessitas; & consequenter fateri oportet textum in primo casu esse intelligendum de cœco non paupere, quia licèt non sit positus in necessitate, tamen propter cœcitatem ipsam ad collectas non tenetur. Quibus accedit quòd iste cœcus Philagrius habebat campum quo fuerat spoliatus, ut patet *in c.* 1. *suprà de restit. spoliat.* item habebat servos, nam post illius capitis verba agitur de servis ejusdem Philagrii ab Ecclesia Detronensi occupatis, ut refertur ab Antonio Augustino *lib.* 3. *in notis ad dictum caput* 7. undè ex eo quòd campus fuerit illi occupatus, non rectè infertur ut remanserit pauper, quia necesse est plura alia bona eum habuisse, cùm alioquin fructus unius campi non fuisset satis ad suam & servorum sustentationem. Quod indè etiam evidentiùs colligitur quòd idem Philagrius renuntiavit possessorio & consensit ut ageretur de causa proprietatis, ut legitur *in d. c.* 7. at non est verisimile ut renuntiasset spolio, si omnia bona ei fuissent violenter ablata, quin potiùs ante omnia procurasset se redintegrari, ut ex illis vivere posset, arg. leg. *Necare, ff. de liber. agnosc. & c. Pasce* 86. *dist.* concluditur ergò cœcum à collectis esse immunem, sive sit pauper sive sit locuplex; & hanc Decretalem esse indistinctè intelligendam, prout eam intelligunt Abbas Antiquus *in princ.* Host. *n.* 3. Joannes Andreas, Collectar. & Joan. de Anan. omnes *n.* 2. Henric. Boich. Anton. de Butr. & Anchar. omnes *n.* 1. & idemmet Card fatetur secundum quoque intellectum posse sustineri. Non obstat quòd cœcus dives non sit persona miserabilis, quia hoc est falsum, ut fusè probavi *in d. c. Significantibus in* 2. *q. de*
12 *Officio Delegat.* Rursùs non obstat iniquitas quam temerè obtrudit Antibolus huic Decretali & per consequens Beato Gregorio Magno quem fortè ignoravit fuisse illius conditorem, nam respondetur hanc iniquitatem, nec jure ullo, nec ratione prohari & de justitia hujus constitutionis liquet manifestè quia fundatur in naturali æquitate cùm natura ipsa dictet, inhumanum esse afflictum flagello cœcitatis, tollis, & impositionibus vexare & magis affligere quæ ratio exprimitur hic & in proœmio epistolæ ipsius Gregorii ut dixi suprà *n.* 9. & quamvis pars cœci accrescat aliis; tamen sicut hæc ratio non consideratur in paupere ut *in d.* §. *Inopes*, ita nec in cœco, quia uterque jure suo utitur, *c. Cùm Ecclesia Vulterrana, suprà de elect. l.* 1. *& l. Injuriarum*, §. 1. *ff.* 13
de injur. Quin imò hoc est culpa & divina offensa, ut dicit text. cum sua glossa *in cap. Cùm percussio* 7. *quæst.* 1. Est enim peccatum contra misericordiam, quæ est compassio alienæ miseriæ in corde qua si possumus subvenire compellimur, ut declarat S. Thom. *in* 1. *par. q.* 21. *art.* 3. *& in* 2. 2. *q.* 30. *art.* 1. Atque ita Ecclesia, quæ cœcum relevat à gravamine collectarum, non protegit eum contra Jus, imò secundum Jus, id est rationem, quia lex est omne quod ratione constitit, *cap. Consuetudo* 1. *destin.* item non protegit eum contra Jus, quia Jus civile non adversatur, ut clarè patebit infra *n.* 23. & quatenùs adversaretur, tamen contra rigorem Juris civilis standum esset Juri Canonico in hac materia pietatis, & miserabilium personarum, ut similiter patebit infrà *n.* 26. *& seq.* Undè injuriæ illatæ miserabilibus exagerantur, quia magis opponuntur misericordiæ, & documenta sunt eis graviora, quia non habent relevantem, ut idem S.
14 Thomas docet *in* 2. 2. *q.* 65. *art.* 4. *ad* 2. Igitur jure merito Ecclesia potuit, & debuit huic cœco officium suum impertiri, secundum ea quæ leguntur & notantur *in cap. Novit, suprà de judic.* præcepto enim divino tenetur miserabilium personarum curam paternam gerere, ut in Decreto Concilii Tridentini *cap.* 1. *in princ. sess.* 23. & qui constituris in miseria non impendit misericordiam, dicitur negare Christum, qui misericordia est, *cap. Omnis* 7. *q.* 1.

Secundò quæro, à quibus collectis cæcus non pauper sit 15
immunis.

Proponitur hæc quæstio de cœco, id est utroque lumine 16
orbato, nam si unum tantùm amisisset, nulla frueretur immunitate, ut *in l. Luminibus, Cod. qui morb. se excusant*, & expressiùs *in l. un.* & ibi gloss. *in verb. Utriusque, Codice eod. lib.* 10. Anchar. & Joan. de Anan. *hic in princip.* Item proponitur de cœco non paupere, aliàs enim esset de indubitabili, ut patet ex dictis suprà *n.* 10.

Quibus præhabitis glossa ultima videtur restringere hoc 17
Capitulum ad collectas personales, dum ait, ecs qui morbo laborant, à muneribus personalibus excusari, ut *l.* 1. *&* 2. *Cod. qui morb. & excus. lib.* 10. Sed apertiùs hoc tenet Innoc. qui exponit verbum, *collectas*, id est personales, secùs de realibus; & quamvis nihil alleget, tamen pro ejus opinione videtur textus cum gloss. *in l. Honores, ff. de Decurion.* ubi surdus & mutus, si in totum non audiant, aut non loquantur, ab oneribus civilibus excusantur, non autem à muneribus, & gloss. exponit verbum, *Muneribus*, scilicet patrimonialibus; sed à personalibus benè excusantur, & allegat textum, qui de cæco loquitur in dicta lege prima, & est similè in majoribus quinquaginta quinque annorum, qui ad onera personalia non tenentur, ut *l. Manifesti, Cod. quæ ætat. se excus. lib.* 10. & tamen à patrimonialibus non sunt immunes, ut *l. Neque tempore, Cod. de muner. patrim. eod. lib.* Item est similè in compluribus aliis casibus, quos cumulat Petr. Antib. *in præall. tract. de muner. in* 3. *par. princ. n.* 22. Rursùs pro hac opinione videtur textus apertus *in l.* 2. §. *Corporis, ff. de vacat. muner.* ubi textus dicit: *Corporis debilitas eorum onerum excusationem præstat, quæ tantùm corpore implenda sunt; Cæterùm quæ consilio prudentis viri, vel patrimonio sufficientis in honores obiri possunt, non* 18
remittuntur. Hæc ibi. Non est autem ambigendum, quin cœcitas sit debilitas corporis; quin imò, ut inquit Lucas de Penna *in d. l.* 1. *n.* 4. *Cod. qui morb. se excus. lib.* 10. totius humani corporis debilitas est oculos perdidisse. Faciunt textus *in l.* 2. *&* 3. *Cod. de muner. patrim. eod. lib.* dum dicunt onera patrimoniorum ab omnibus esse subeunda, & in eis non suffragari immunitatem à publicis muneribus. Eamdem opinionem amplectitur Lucas de Penna *in d. l.* 1. *n.* 6. ubi allegat textum nostrum, dicens hic apertè probari cœcum non compelli, ut cum aliis contribuat in collectis, & non subdit quod est intelligendum, ubi collectæ respicerent merè personam. De personalibus etiam intelligit hanc litteram Francisc. Lucan. *in tract. de fisco in tit. de immunitate collectar. n.* 8. *inter tract. comm. tom.* 11. *fol.* 10. Et ex prædictis consequitur, ut cùm collectæ quæ hodiè fiunt, exigantur de patrimonio, & sic contributio collecta non sit munus pa- 19
trimoniale, quod imponitur personis pro rebus, ut *l. Rescripto*, §. *Sciendum, ff. de muner. & honorib.* cœcus à collectis hujusmodi nullam habeat immunitatem, ut per Antibol. *loco citato*.

Verùm Hostiens. *hic n.* 3. concludit cœcum, & alias per- 20
sonas miserabiles esse immunes non solùm à personalibus, sed ab omnibus extraordinariis etiam realibus, arg. *cap. Indicatum* 89. *dist. l. unic. Cod. de super indict. & l. unic. C. de vacat. nun. publ. lib.* 11. à realibus autem ordinariis non sunt immunes; undè si teneant aliquam terram censualem, vel tributariam; censum, vel tributum solvere debent, *c. Si quis laicus* 16. *q.* 1. *c. Convenior & c. Tributum* 23. *q.*
8. quamvis

8. quamvis piè faciat Dominus si paupertate oppresso hoc remittat, arg. *c. propter sterilitatem, suprà de locato*, ita Host. quem totidem verbis referunt & sequuntur Joannes Andreas, Collectar. & Joannes de Anania, omnes *n.* 2. Henric. Boich. Butr. & Anchar. omnes *n.* 1. & pro hac opinione quæ, ut vides, magis communiter recipitur à Doctoribus, facit littera hujus Decretalis quæ generaliter præcipit ut cœcus ad collectas non compellatur, nec distinguit personales à realibus. Ergò nec nos distinguere debemus, lege *de pretio, ff. de Publician. in rem, act.* & lege *non distinguemus, ff. de arbitr. cum vulg.*

21 Sed dices hoc casu discrepat Jus Civile à Jure Canonico, quia de Jure Civili utroque lumine captus à personalibus oneribus quæ corpore, non autem quæ animo explicantur, habet excusationem maximè à futuris, non autem à realibus, ut ostensum est suprà *n.* 17. *& seqq.* de Jure Canonico secùs, quia non solùm habet excusationem à personalibus quæ complentur & finiunt tempore, sed etiam à realibus sive patrimonialibus juxta textum hic in sui generalitate. Et hanc differentiam inter jus Cæsareum & Pontificium constituit Profdo-
22 cimus de Comit. de differentia utriusque juris *n.* 14. inter tractatus communes, *tom.* 1. *pag.* 17*v.* at ubi lex discrepat à Canone, in Terris Imperii observandum est Jus Civile, in Terris Ecclesiæ Jus Canonicum, *c. Relatum, il primo de testam. c. Si duobus*, §. *Denique suprà de appellat.* ubi textus cum concordant. de quibus hic in glossa ultima. Undè hanc Decretalem ad loca Ecclesiæ subjecta in temporalibus restringit Petrus Antibolus, ut dictum est suprà *n.* 6.

23 Huic objectioni respondeo de Jure Civili, nullibi reperiri expressè dispositum, ut cœcus teneatur ad onera realia quæ extra ordinem imponuntur, nam textus in lege 1. *cod. qui morbo se excusant, lib.* 10. & in lege 2. §. *Corporis, ff. de vacat. muner.* tantùm decidunt cœcum teneri ad munera personalia quæ consilio, non autem ad ea quæ corpore implenda sunt. Undè ut ait glossa in dicta lege 2. in verbo *Personalium*, cœcus à consilio vel patrocinio non excusatur, quia ingenio pollet cui vim natura negavit & secundum Joannem de Anan. hic *n.* 4. si sit sapiens cogi poterit ire ad Concilium & consulere, nam & quidam Philosophi excæcaverunt se ut meliùs specularentur. Et Romani in rebus arduis vel noctu consilia iniebant vel si interdiù claudebant fenestras & ostia, ut hic esset obscuritas, nam magna lux mentis cogitationem disgregat.

24 Alia verò jura quæ inducuntur ex adverso, hoc non probant si benè advertantur. Et enim dum decidunt, surdum & mutum, senem aut debilem non habere à muneribus patrimonialibus excusationem & onera patrimonialia ab omnibus esse subeunda congruè possunt & debent intelligi de oneribus patrimonialibus ordinariis à quibus fatentur Canonistæ, nec cœcum habere immunitatem, non autem de extraordinariis ut probat textus in lege unica, *cod. de vacat. muner. publ. lib.* 10. ubi expressum est vacationem à muneribus publicis comprehendere extraordinaria munera duntaxat, nec porrigi ad ordinaria à quibus nullus habet excusationem, Undè ut hic dicit glossa prima extraordinarias collationes duntaxat evitat, ordinarias verò recusare non potest, qualia sunt omnia patrimonialia ordinaria, ut hic & in lege *In honoribus*, §. *Qui muneris* & lege *Hi qui, ff. de vacat. muner.* à patrimonialibus enim nemo se excusat, ut lege 2. cum concordantibus & lege *Qui immunitatem, cod. de muner. patrim. lib.* 10. ad idem textus in lege 1. *cod. de indict. eod. lib.* ubi dicitur à munere indictionis quod imponitur personis pro patrimonio non excusari eos qui à publicis muneribus vacationem habent. Et redditur ratio, quia indictio munus ordinarium est. Hinc est ut conductores seu emphiteutæ rerum privatarum Principis excusentur ab extraordinariis, ut lege 1. *in 2. rescript. cod. de privil. domib. August. lib.* 11. *cum concordant.* hic allegat, non autem ab ordinariis, ut lege fin. *cod. de collat. fund. fiscal. eod. lib.* Hinc etiam fit ut Ecclesiæ ab extraordinariis habeant immunitatem, ab ordinariis non, ut lege *placet, cod. de Sacros. Eccles.* concurrentibus tamen requisitis de quibus plenissimè per Fotam in causa Alben. Gabellæ *dec.* 319. *par.* 6. *recent.* Hinc demùm fit ut Episcopi & Clerici excusentur ab extraordinariis tantùm, sed ab ordinariis non item, ut lege 1. & lege *de his, cod. de Episcop. & Cler.* lege *Munerum*, §. *Patrimoniorum, ff. de muner. & honor.* intellige juxta notata in præallegata decisione & per Canonistas *in c. fin.* ubi in specie Butr. *n.* 10. Imola *n.* 16. Anchar. *n.* 7. & Abbas *n.* 12. *suprà de vita & honestate Clericorum*. Ergo similiter jura quæ dicunt surdum & mutum & alios consimiles non habere excusationem à muneribus patrimonialibus, intelligi debent de ordinariis tantùm, non autem de extraordinariis. Præterquàm quod responderi posset leges præallegatas quæ de muneribus patrimonialibus disponunt, non loqui in specie de cœco, sed de surdo, muto, sene & aliis prædictis in quibus non viget tanta ratio pietatis & humanitatis, quanta viget in cœco, cùm flagello cœcitatis nulla alia corporalis aegritudo æquari possit,
25 ut scriptis plenè *in c. Significantibus in secunda quæst. suprà de Offic. Deleg.* Quamobrem cùm Jure Civili non sit cautum

ner postulatur à Principe, extraordinarium dicitur. Eodem modo munus quod imponitur extra ordinem propter publicam utilitatem extraordinarium est, ut notat Innoc. *in c. Non minùs super glossam* in verbo *prohibemus*, *infrà de immunit. Eccles.* qui idem dicit de munere injuncto ad instructionem itinerum & pontium. In specie autem collectas quæ imponuntur personæ pro rebus, munera extraordinaria esse, cùm certam & determinatam præstationem non habeant, firmant Gemin. *d. cons.* 116. *n.* 2. plenè Joan. de Imol. *cons.* 48. *In casu præmisso.* Aret. *cons.* 132. *in causa quæ vertitur in princ.* & Alex. *cons.* 68. *visò in princ. lib.* 2. quibus adde Baldum *cons.* 112. *de Generali n.* 6. vers. *Quoddam est munus lib.* 2. qui dicit collectam esse munus repentinum & extraordinarium quod pro necessitatibus temporum variatur & est quandoque magnum, quandoque parvum, quandoque nullum. Quod tamen intellige nisi collecta ex statuto vel Constitutione esset effecta ordinaria, quod fieri potest, ut lege 1. *cod. de indict. lib.* 10. dummodò tamen hoc fiat lege, Senatûsconsulto vel Constitutione Principis. Aliàs enim statutum inferiorum facere non potest ut collecta sit munus ordinarium, ut declarat Baldus *dicto consilio* 112. *num.* 6. vers. *Præterea statutum.*

DE CENSIBUS.

Innocentius III. Spoletano Episcopo.

CAPUT XX.

OLim causam, quam adversus Clericos plebis Rupinæ, super sinodatico proponebas, Tudertin. Episcopo & collegis suis commisimus terminandam, coram quibus ex parte tua fuit propositum, quòd cùm iidem Clerici prædecessoribus tuis tres in festo Nativitatis, & tres in festo Resurrectionis Dominicæ, pro sinodatico solverint denarios Papien. nunc tantùm très Lucenses pro singulis denariis Papien. persolvebant: cùm tamen unus denarius Papien. valeat sex Lucen. undè petebas eos ad Papien. solutionem compelli: cùm & si tu Lucen. primo anno receperis, semper tamen jus tuum postmodùm fueris protestatus: & infrà. Cùm igitur constet, quòd Papien. olim pro sinodatico solvebantur; quod ex eo etiam sequitur, quòd Lucen. soluti sunt postmodùm pro eisdem, cùm ex dictis testium, & confessione advocati alterius partis non revocata, postmodùm apareat evidenter, quòd tempore L. prædecessoris tui pro sinodatico, Papiensis fuit moneta soluta & à tempore dicti L. nonnisi triginta sex annorum, ad plus, tempus effluxerit, & sit legitimè comprobatum, quòd tres Lucenses, qui pro uno Papien. post mortem ipsius L. solvebantur, quinque vel sex valebant ex illis, qui hodiè sunt in usu; Intelligentes ex hoc, quòd per monetæ declinationem acciderit, ut usque ad tempus tuum Lucen. dati fuerint pro sinodatico, sicut erant in usu, procuratorem adversæ partis nomine Clericorum plebis prædictæ, tibi ad solutionem denariorum Papiensium, vel æstimationem eorum pro sinodatico per definitivam sententiam condemnamus.

SUMMARIUM.

1 *Census solvendi sunt ad antiquam monetam in qua instituti fuerint & n.* 2.
Nisi sit in alterius monetæ solutione præscriptum n. 1. *& n.* 14. *seqq.*
3 *Monetæ valor alteratur intrinsecè vel extrinsecè.*
4 *Monetæ valor cùm alteratur intrinsecè, fieri debet solutio ex antiqua moneta, si extet, sin minùs ad illius æstimationem.*
Amplia primò, si monetæ valor fuerit auctus sive imminutus n. 6.
Amplia secundò, etiamsi creditor per plures vices receperit solutionem in alia moneta n. 7
Amplia tertiò, etiamsi illam receperit sine ulla protestatione n. 8.
Amplia quartò, etiam in ultima voluntate n. 9.
Amplia quintò, etiam in pensione n. 12.
Amplia sextò, ex quacumque dispositione debitum fuerit contractum n. 13.
Limita nisi fuerit in alterius monetæ solutione præscriptum n. 14. *& seqq.*
5 *Æstimatio licèt non fuerit petita in libello, tamen quandò aliquid dari vel tradi est in obligatione, Judex potest condemnare ad rem vel ad illius æstimationem.*
9 *Legatum florenorum solvi debet ad rationem monetæ quæ currebat tempore conditi testamenti.*
10 *Idem in legato annuo.*
11 *Solutio fieri debet ad monetam currentem tempore solutionis, quandò obligatio est incerta.*
12 *Pensio si valor monetæ alteretur intrinsecè, solvi debet de pecunia quæ currebat tempore reservationis.*
15 *Præscriptio inducitur tam pro debitore quàm pro creditore, si soluta fuerit moneta unius speciei spatio longissimi temporis.*
16 *Census præscribi non potest.*
17 *Quod verum est in totum, sed in parte secùs.*
18 *Nisi debitor sit in mala fide solvendo denarios Papiensis pro Lucensibus.*
19 *Præscriptio solutionis in aliena moneta procedit non obstante protestatione creditoris.*
20 *Protestatio non interrumpit præscriptionem nisi in casibus &c.*
21 *Præscriptio censûs in alia moneta contra Ecclesiam debet esse quadragenaria, contra privatum sufficit triginta annorum.*
22 *Monetæ valor si alteretur extrinsecè, fieri debet solutio habito respectu ad valorem monetæ secundum tempus solutionis.*

23 *In æstimatione valoris inspicitur tempus solutionis.*
24 *Moneta quandò fuit taxata ab initio, in solutione attenditur valor taxatus.*
25 *Æstimatio facit veritatem.*

1 O *Lim.* Solvendi sunt census ad antiquam monetam in qua instituti fuerint, nisi sit in alterius monetæ solutione præscriptum. Hoc dicit secundum omnes & est casus valdè notabilis secundum Abb. Primò narrat factum. Secundò decidit exprimendo motiva ibi, *Cùm igitur.*

2 Nota ex hac Decretali solutionem censûs faciendam esse ad antiquam monetam quæ currebat tempore institutionis. Et ita hic est casus ad litteram secundum Joan. Andr. Butr. Cardinal. Anchar. Abb. & Joan. de Anan. in summ. text.

3 Castill. *cons.* 35. *num.* 12. Sed quia in hac materia ingens est opinionum varietas, ut patet ex comulatis per Antonium Gabriel. *comm. conclus. lib.* 3. *de solut. conclus.* 1. *cum plurib. & seqq.* Pro clariori explicatione distinguendi sunt duo casus principales. Primus est quandò valor, seu bonitas monetæ alteratur intrinsecè ob alterationem materiæ, seu ligæ vel ponderis. Secundus est quandò valor seu bonitas monetæ alteratur extrinsecè, eò quòd eodem pondere, materia & liga manentibus alteratur monetæ valor ob Principis voluntatem vel aliam causam extrinsecam vel accidentalem ut plenè notatur *in cap. Quantò supra de jurejur.* & per Legistas *in l. Cùm quid, ff. Si certum petatur* & per Anchar. *hic in* 6. *notab.*

In primo casu id est cùm bonitas, seu valor monetæ alteratur extrinsecè, hæc sit conclusio videlicet solutionem debiti pecuniarii faciendam esse ex moneta antiqua quæ scilicet currebat tempore debiti contracti, si inveniatur; non autem ea nova quæ modo est in usu, si verò non inveniatur antiqua tunc faciendam esse solutionem ad illius æstimationem id est ex nova æquivaleat antiquæ. Ita Innoc. *hic in princip.* Host. *num.* 1. *in verb. Ad Papiens.* Abb. Antiq. & Joan. Andr. ambo *num.* 2. Abb. Sicul. *num.* 4. & alii communiter Host. *in cap. Quanto n.* 4. *vers. Quid ergò si Mercator. de jurejur.* & ibi Joan. Andr. *num.* 6. *vers. Quærit autem Hostien.* Butr. *num.* 12. *vers. Secundus quandò* Anchar. *n.* 10. *vers. Quartò quæro* Imol. *num.* 18. *vers. Circa tertium*, & Abb. *num.* 12. *vers. Venio ad secundum*, ubi asserit ita communiter teneri per Canonistas & Legistas, Bart. *in l. Paulus, la prima num.* 6. *vers. Quæro quid si moneta est mutata ff. de solut.* Bald. *in l. Acceptum num.* 45. *in* 17. *qu. Cod. de usur.* Bertrand. dicens communem *in concil.* 312. *in princip. vol.* 1. & alii plures apud Gabriel. *commun. conclus. lib.* 3. *de solut. concl.* 1. *num.* 1.

5 Ratio hujus conclusionis est, quia moneta ipsa antiqua erat in obligatione ac etiam in condemnatione ut per Innoc. *in princ.* Abb. Antiq. *num.* 3. Host. *num.* 17. *in verb. Denariorum Papiensium*, Joan. Andr. *numer.* 5. Butr. *in l. Si quis stipulatus n.* 3. *de solut.* Bald. *cons.* 213. *n.* 2. *vol.* 5. Rota *decis.* 149. *num.* 4. *part.* 2. *recentiorum.*

Et clarè probatur in hac Decretali, nam denarii PapiensES pro sinodatico erant in obligatione & de illis ab ipso fuit facta petitio ut patet ibi, (Undè petebas eos ad Papiensium solutionem compelli.) Et Pontifex per definitivam sententiam condemnavit Clericos ad solutionem Papien. vel ad æstimationem eorum ut patet in fin text. quia scilicet Papienses non reperiebantur, aliòquin fatua fuisset sententia, quæ cùm res peteretur & præstari posset in æstimationem condemnaret ut *l. fin. Cod. de fideicomm. libert.* & obliteret *l. Ut fundus, ff. comm. divid. & cap. Cùm dilectus*, §. *final. de ordin. cognit.* non enim placet expositio Host. *hic num.* 1. *in verb. Compelli*, supplentis litteram & dicentis hic fuisse petitam alternativè solutionem Papiensium vel eorum æstimationem. Quoniam hoc est divinare, cùm in petitione Episcopi nulla mentio de æstimatione facta fuerit secundum Abb. *hic num.* 5. Hic igitur fuerunt petiti Papienses simpliciter & quia non extabant, etiam ad eorum æstimationem fuit facta condemnatio, nec sententia fuit inepta quia quandò aliquid dari vel tradi est in obligatione satis est in libello illud petere & si haberi non potest, Judex potest condemnare ad illud quod est in obligatione tradendum vel ad illius æstimationem, licèt æstimatio non fuerit petita in libello, ut notat Bart. *in l. Stipulationes non dividuntur in fin. ff. de verbor. obligat.* quod dicit valdè notandum Abb. *hic n.* 5. Et est simile in eo qui agit exempto ad rem venditam nam res in obligatione est, *l. Exempto in 1. responso, ff. de act. empt.* Et ideò res ipsa venit in condemnatione ut ibi, *Sed venditor liberatur præstando interesse*, *l.* 21. *ff. eod.* Sicut liberatur hic debitor præstando æstimationem secundum Innoc. *hic in princ.* Host. *num.* 1. *in verb. At Papien. & n.* 7. *in verb. Denariorum Papiensium* & Joan. Andr. *num.* 3. & 5.

6 Amplia primò conclusionem superiùs firmatam, ut locum habeat sive antiquæ monetæ valor fuerit intrinsecè auctus, sive imminutus, utroque enim casu si moneta ipsa antiqua non reperiatur, fieri debet solutio ad illius æstimationem, nullâ habitâ ratione augmenti vel diminutionis, glossa ultima hic dicens per hoc solvi quæstionem Dominicalem Bartholomæi Brixiensis 23. incipientem *Cùm ad Monasterium* quod ad antiquam monetam & mensuram antiquam faciendam fit solutio sive nova sit melior, ut *c. Quantò supra de jurejur.* & est expressum *in c. Cùm Canonicis infra eodem*, sive sit deterior ut in hoc cap. & cum glossa transeunt hic Innoc. post med. in verbo *Papien.* arg. ad veterem, Host. *in fin.* Abb. Antiq. *in princ.* dicens secundum monetam antiquitus constitutam persolvendum esse annuum censum, sive sit minorata, ut hic (scilicet intrinsecè) sive majorata, ut *cap. Cùm Canonicis infra eodem*, Bald. *cons.* 499. *Quæstio ista n.* 2. *vers. & è contrà si moneta parva esset ingrossata, non propterea crescere præstatio, vol.* 1. & alii apud Anton. Gabr. *lib.* 3. *de solut. conclus.* 1. *n.* 18. *&* 19.

7 Amplia secundò, etiamsi creditor per plures vices receperit solutionem censûs in alia moneta ab illa in qua fuit institutus, ut patet in hoc cap. ubi Episcopus receperat denarios Lucenses spatio triginta annorum; & nihilominùs sibi non præjudicavit in Papiensibus, cùm præscriptio non esset completa, ut latiùs dicetur infrà in prima limitatione.

8 Amplia tertiò, etiamsi creditor receperit novam monetam simpliciter, ac sine ulla protestatione, quia nihilominùs sibi non præjudicat in antiqua, ut hic sensit Innoc. qui exponens litteram in verbo *protestatus*, dicit idem esse si protestatus non esset & sequitur Host. *n.* 2.

9 Amplia quartò, etiamsi in ultima voluntate, nam si testator legavit centum florenos & posteà tamdiù supervixit, ut intrinsecè mutata fuerit moneta, solvendum est legatum ad rationem monetæ quæ currebat tempore conditi testamenti, ut ex facto respondit Oldradus *cons.* 31. *Thema tale est quia condens*, ideòque legatum annuum debetur juxta æstimationem monetæ

10 quæ erat in usu tempore facti legati, quandò est facta mutatio in bonitate intrinseca secundum veriorem & magis communem opinionem de qua latè per Albertum Brunum *in tractatu de augm. in ult. conclus. princ. & in* 9. *declarat.* Signorol. *cons.* 74. *per totum.* Aret. *cons.* 84. *diligenter in princ.* Corn. *cons.* 287. *in* 4. *consultat. in fin. lib.* 1. *& cons.* 181. *lib.* 2. *& cons.* 109. *in princ. lib.* 4. ubi attestatur hanc esse communem ferè omnium sententiam. Socin. *cons.* 198. *pro fundamento lib.* 2. *qui n.* 1. vers. *Ubi dicit Abbas*, similiter testatur hanc sententiam tenere omnes tam Legistas quàm Canonistas. Et quamvis Romanus *cons.* 123. *circa primum in princ. & n.* 1. *col.* 2. vers. *Præmissis tamen*, tenuerit in debito ex testamento

11 solvendam esse monetam currentem tempore solutionis, non autem tempore conditi testamenti per textum de quo dicit Oldradum non fuisse recordatum in *l. cùm certum hic pretium*

12 *præsentis temporis, ff. de aur. & arg. leg.* tamen ille textus judicio meo parum facit, quia loquitur in eo casu in quo certa species pecuniæ non fuit designata, sed certum auri vel argenti pondus legatum. Quotiescumque autem obligatio est incerta quoad pecuniam, veluti si promitto solvere centum, nec dico in auro, sed simpliciter scuta centum, semper solutio facienda est ad monetam currentem tempore solutionis, ut notat Bald. *cons.* 407. *Super facto Domini n.* 1. vers. *In contrarium lib.* 5. Castellin. *cons.* 35. *n.* 9. undè non recedas à communi opinione.

13 Amplia quintò etiam in pensione, quia si moneta erat vilis & augeatur intrinsecè, solutio fieri debet de illa pecunia vili quæ currebat tempore reservationis vel de nova, habito respectu ad valorem illius vilis monetæ; & idem in casu converso si valor intrinsecus monetæ antiquæ diminuatur. Oldrad. *cons.* 150. *Factum tale est.* Bonifac. *num.* 1. vers. *ad primam quæstionem.*

14 Ampliatur sextò, generaliter ex quacumque dispositione debitum fuerit contractum, quia solutio fieri debet de moneta quæ currebat tempore debiti contracti, aut si non extet de moneta quæ modò est in usu, ad æstimationem tamen monetæ antiquæ. Abb. hic *n.* 4. *& cons.* 56. *quòd solutio in princ. & per tot. lib.* 2. Bald. *cons.* 499. *cùm vobis num.* 1. vers. *Quæstio ista vel* 1. ubi quod in omni contractu & obligatione attenditur valor intrinsecus monetæ tempore contractûs, Gemin. *cons.* 137. *Quia aliàs in princ.* vers. *Item ista mutatio*, plenissimè Signorolus *cons.* 74. *Quæstio talis per tot.*

15 Limita nunc propositam conclusionem nisi fuerit in alterius monetæ solutione præscriptum, ut patet à contrario sensu in hoc cap. *hic, nonnisi triginta sex annorum ad plus tempus effluxerit.* Per hoc enim innuit ut si effluxisset tempus annorum quadragiuta, benè præscriptum esset in solutione alterius

16 monetæ; & ita ex hac littera deducit glossa in verbo *nonnisi triginta sex.* Innoc. *circa finem* in verbo *Papien.* Abb. Antiq. *n.* 1. Joan. Andr. *n.* 10. & idem Joan. Andr. Butr. Anchar. & omnes suprà *in summa textûs.* Bald. *cons. ult. quod est cons.* 500. *n.* 2. *lib.* 1. Hinc collige, ut si creditor recipiat unam speciem pecuniæ loco alterius longissimo tempore non cogi-